

VIIth International Eurasian Educational Research Congress / 2020

BİLDİRİ KİTABI

CONFERENCE PROCEEDINGS

10-13 SEPTEMBER 2020 / 10-13 EYLÜL 2020

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ | EJER | ANI yayıncılık | INTERNATIONAL EJER CONGRESS 2020

VIIth INTERNATIONAL EURASIAN
EDUCATIONAL RESEARCH CONGRESS

BİLDİRİ KİTABI

EJERCONGRESS 2020 CONFERENCE PROCEEDINGS

10-13 September 2020 / Eskişehir Anadolu University
10-13 Eylül 2020 / Eskişehir Anadolu Üniversitesi

ANI YAYINCILIK
ANKARA

VIIth INTERNATIONAL EURASIAN EDUCATIONAL RESEARCH CONGRESS

BİLDİRİ KİTABI

EJERCONGRESS 2020 CONFERENCE PROCEEDINGS

10-13 September 2020 / Eskişehir Anadolu University

10-13 Eylül 2020 / Eskişehir Anadolu Üniversitesi

Anı Yayıncılık

Kızılırmak Sokak 10/A

Bakanlıklar / Ankara

Basım tarihi : 25 Kasım 2020

Tel : 0 312 425 81 50 pbx

Fax : 0 312 425 81 11

info @aniyayincilik.com.tr

ejercongress@gmail.com

www.http://.aniyayincilik.com.tr

ISBN: 978-605-170-440-1

Kongre Onursal Başkanları

Prof. Dr. Fuat ERDAL, Anadolu Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Veysel SÖNMEZ, EJER Kurucu Editörü

Kongre Başkanları

Prof. Hatice Ferhan ODABAŞI, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanı

Doç. Dr. Şakir ÇINKIR, EJER Editörü

Kongre Düzenleme Kurulu Başkanı

Prof. Dr. Ali ERSOY (Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekan Yardımcısı)

Prof. Dr. Bahadır ERİŞTİ (Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitü Müdürü)

Dr. Öğr. Üyesi Dilruba KÜRÜM YAPICIOĞLU (Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekan Yardımcısı)

Kongre Alan Koordinatörü

Doç. Dr. Funda NAYIR

Kongre Genel Sekreteri

Dilek ERTUĞRUL, EJER

Düzenleme Kurulu Üyeleri

Prof. Dr. Arife Figen ERSOY

Prof. Dr. Esmahan AĞAOĞLU

Prof. Dr. Gülnihal GÜLMEZ

Prof. Dr. Hasan GÜRGÜR

Prof. Dr. İbrahim Halil DİKEN

Prof. Dr. İlknur KEÇİK

Prof. Dr. Nazlı GÖKÇE

Prof. Dr. Meral GÜVEN

Prof. Dr. Sezgin VURAN

Prof. Dr. Yavuz AKBULUT

Prof. Dr. Yüksel KOCADORU

Prof. Dr. Adile Aşkım KURT

Prof. Dr. Nilüfer KÖSE

Prof. Dr. Serap ERDOĞAN

Prof. Dr. Ş. Dilek BOYACI

Doç. Dr. Burçin TÜRKCAN

Doç. Dr. Baki DUY

Doç. Dr. Ayşe Dilek KIRATLI

Dr. Öğr. Üyesi Muhammet Bahadır AYAS

Dr. Ali Haydar BÜLBÜL

Öğr. Gör. Ayşe TAŞKIRAN

Araş. Gör. Alper BURMABIYIK

Araş. Gör. Esra Barut TUĞTEKİN

Araş. Gör. İsmail TATAR

Uluslararası Düzenleme Komitesi

Prof. Ali ERSOY, Anadolu University, Eskişehir, Türkiye

Prof. Andrey A. Kiselnikov, Lomonosov Moscow State University, Moscow, RUSSIA

Prof. Antonio E. Puente,University of North Carolina Wilmington, Washington, USA

Prof. Burke Johnson, University of South Alabama, USA

Prof. Christian Faltis,University of California, Davis, USA

Prof. Gery McNamara, Dublin City University, Dublin, IRELAND

Prof. James Banks, University of Washington,USA

Prof. Jennifer Mahon, University of Nevada, Reno, USA

Prof. Joe O'hara, Dublin City University, Dublin,IRELAND

Prof. Lynn Burlbaw, University of Texas A&M, USA

Prof. Mokter Hossain, University of Alabama, USA

Prof. Senel Poyrazli, Penn State University, PA, USA

Prof. Stephen Lafer, University of Nevada, Reno, USA

Assoc. Prof. Ayse Çiftçi, Purdue University, IN, USA

Assist. Prof.Tao Wang,University of Washington, Bothell, USA

Assoc. Prof.Laura M. Reid Marks, University of Memphis, USA

Dr. Martin Brown, Dublin City University, IRELAND

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Abbas TÜRNÜKLÜ

Prof. Dr. Abdurrahman TANRIÖĞEN

Prof. Dr. Abdülkadir MASKAN

Prof. Dr. Adil TÜRKOĞLU

Prof. Dr. Adnan ERKUŞ

Prof. Dr. Adnan KAN

Prof. Dr. Adnan KÜÇÜKOĞLU

Prof. Dr. Adnan PINAR

Prof. Dr. Ahmet DOĞANAY

Prof. Dr. Ahmet DUMAN

Prof. Dr. Ahmet IŞIK

Prof. Dr. Ahmet İlhan ŞEN

Prof. Dr. Ahmet Zafer GÖKÇAKAN

Prof. Dr. Alev DOĞAN

Prof. Dr. Alev ÖNDER

Prof. Dr. Ali BALCI

Prof. Dr. Ali BÜLBÜL

Prof. Dr. Ali ERSOY

Prof. Dr. Ali Fuat ARICI

Prof. Dr. Ali Günay BALIM

Prof. Dr. Ali İlker GÜMÜŞELİ

Prof. Dr. Ali MEYDAN

Prof. Dr. Ali Osman ALAKUŞ
Prof. Dr. Ali Osman GÜNDOĞAN
Prof. Dr. Ali Osman ÖZTÜRK
Prof. Dr. Ali SABANCI
Prof. Dr. Ali TAŞ
Prof. Dr. Ali TAŞKIN
Prof. Dr. Alim KAYA
Prof. Dr. Andrey A. KISELNIKOV
Prof. Dr. Anita PIPERE
Prof. Dr. Antonio E. PUENTE
Prof. Dr. Arda ARIKAN
Prof. Dr. Arif SARIÇOBAN
Prof. Dr. Asım ÇİVİTÇİ
Prof. Dr. Asiye İVRENDİ
Prof. Dr. Aslı UZ BAŞ
Prof. Dr. Asuman DUATEPE PAKSU
Prof. Dr. Atilla CAVKAYTAR
Prof. Dr. Aycan Çiçek SAĞLAM
Prof. Dr. Ayhan Kürşat ERBAŞ
Prof. Dr. Ayhan YILMAZ
Prof. Dr. Ayla OKTAY
Prof. Dr. Ayperi DİKİCİ SIĞIRTMAÇ
Prof. Dr. Aysel KÖKSAL AKYOL
Prof. Dr. Ayşe AYPAY
Prof. Dr. Ayşe BALCI KARABOĞA
Prof. Dr. Ayşe ÇAKIR İLHAN
Prof. Dr. Ayşe ÇİFTÇİ
Prof. Dr. Ayşe Esra ASLAN
Prof. Dr. Ayşe KIRAN
Prof. Dr. Ayşe OĞUZ ÜNVER
Prof. Dr. Ayşe Rezan ÇEÇEN EROĞUL
Prof. Dr. Ayşegül DALOĞLU
Prof. Dr. Ayşen BAKİOĞLU
Prof. Dr. Ayten GENÇ
Prof. Dr. Ayten ULUSOY
Prof. Dr. Aytunga OĞUZ
Prof. Dr. Beatrice ADEARA
Prof. Dr. Belma HANEDAR
Prof. Dr. Belma TUĞRUL
Prof. Dr. Berrin AKMAN
Prof. Dr. Bilal DUMAN
Prof. Dr. Bilge CAN
Prof. Dr. Binnur YEŞİLYAPRAK
Prof. Dr. Birgit PEPIN
Prof. Dr. Buket AKKOYUNLU
Prof. Dr. Bülbin SUCUOĞLU
Prof. Dr. Cahit KAVCAR
Prof. Dr. Canan ASLAN
Prof. Dr. Celal BAYRAK
Prof. Dr. Cem GÜZELLER
Prof. Dr. Cemal Ergin EKİNCİ
Prof. Dr. Cemalettin İPEK
Prof. Dr. Cengiz ŞAHİN
Prof. Dr. Christian FALTIS
Prof. Dr. Christoph WULF
Prof. Dr. Çavuş ŞAHİN
Prof. Dr. Danny WYFFELS
Prof. Dr. David BRIDGES
Prof. Dr. Demet YAYLI
Prof. Dr. Deniz DERYAKULU
Prof. Dr. Derin ATAY
Prof. Dr. Derya ARSLAN ÖZER
Prof. Dr. Derya YAYLI
Prof. Dr. Didem Müge SİYEZ
Prof. Dr. Dilek Yelda KAĞNICI
Prof. Dr. Donna MERTENS
Prof. Dr. Dr. Adile Aşkım KURT
Prof. Dr. Dr. Ahmet Naci ÇOKLAR
Prof. Dr. Dr. Ahmet SABAN
Prof. Dr. Dr. Ayfer ŞAHİN
Prof. Dr. Dr. Bahadır ERİŞTİ
Prof. Dr. Dr. Bahadır YANIK
Prof. Dr. Dr. Bayram TAY
Prof. Dr. Dr. Dilek TANIŞLI
Prof. Dr. Dr. Fatima BALKAN KIYICI
Prof. Dr. Dr. Fatma Hülya ÖZCAN

Prof. Dr. Dr. Figen ERSOY
Prof. Dr. Dr. Hanife AKAR
Prof. Dr. Dr. Hasan GÜRGÜR
Prof. Dr. Dr. Işıl KABAKÇI YURDAKUL
Prof. Dr. Dr. İbrahim Halil DİKEN
Prof. Dr. Dr. İsmail Özgür SOĞANCI
Prof. Dr. Dr. Kadir BEYCİOĞLU
Prof. Dr. Dr. Kasım YILDIRIM
Prof. Dr. Dr. Kürşat YENİLMEZ
Prof. Dr. Dr. Mehmet GÜLTEKİN
Prof. Dr. Dr. Meral GÜVEN
Prof. Dr. Dr. Murat ÖZDEMİR
Prof. Dr. Dr. Necla COŞKUN
Prof. Dr. Dr. Nil DUBAN
Prof. Dr. Dr. Sabri SİDEKLİ
Prof. Dr. Dr. Sait AKBAŞLI
Prof. Dr. Dr. Serap ERDOĞAN
Prof. Dr. Dr. Şengül Saime ANAGÜN
Prof. Dr. Dr. Taner ALTUN
Prof. Dr. Dr. Tuncay AKÇADAĞ
Prof. Dr. Dursun DİLEK
Prof. Dr. Duygu ANIL
Prof. Dr. Eda ÜSTÜNEL
Prof. Dr. Efe AKBULUT
Prof. Dr. Ekber TOMUL
Prof. Dr. Elif ÇELEBİ ÖNCÜ
Prof. Dr. Elif TÜRNÜKLÜ
Prof. Dr. Elif ÜSTÜN
Prof. Dr. Emine AHMETOĞLU
Prof. Dr. Erdal HAMARTA
Prof. Dr. Erdal TOPRAKÇI
Prof. Dr. Erdinç DURU
Prof. Dr. Erdoğan KÖSE
Prof. Dr. Erkut KONTER
Prof. Dr. Erol KUYURTAR
Prof. Dr. Erten GÖKÇE
Prof. Dr. Esin ATAV
Prof. Dr. Esmahan AĞAOĞLU
Prof. Dr. Esra BUKOVA GÜZEL
Prof. Dr. F. Çağlayan DİNÇER
Prof. Dr. F. Ebru İKİZ
Prof. Dr. Fatma AÇIK
Prof. Dr. Fatma ÇELİKKAYAPINAR
Prof. Dr. Fatma HAZIR BIKMAZ
Prof. Dr. Fatma ÖZMEN
Prof. Dr. Fatma SUSAR KIRMIZI
Prof. Dr. Feride BACANLI
Prof. Dr. Fidan KORKUT OWEN
Prof. Dr. Figen ÇOK
Prof. Dr. Filiz BİLGE
Prof. Dr. Filiz KABAPINAR
Prof. Dr. Firdevs GÜNEŞ
Prof. Dr. Fulya Öztaş
Prof. Dr. Funda ACARLAR
Prof. Dr. Füsun GÜLDEREN ALACAPINAR
Prof. Dr. Gabil ADİLOV
Prof. Dr. Galip YÜKSEL
Prof. Dr. Gaye TUNCER TEKSÖZ
Prof. Dr. Gelengül HAKTANIR
Prof. Dr. Gery MCNAMARA
Prof. Dr. Gıyasettin DEMİRHAN
Prof. Dr. Gökay YILDIZ
Prof. Dr. Gölge SEFEROĞLU
Prof. Dr. Gönül AKÇAMETE
Prof. Dr. Gönül KIRCAALİ İFTAR
Prof. Dr. Gül ÜNAL ÇOBAN
Prof. Dr. Gülden UYANIK BALAT
Prof. Dr. Günseli YILDIRIM
Prof. Dr. Gürcan GÜRGEN
Prof. Dr. Hafize KESER
Prof. Dr. Hakan SERT
Prof. Dr. Haluk ÖZMEN
Prof. Dr. Handan Asude BAŞAL
Prof. Dr. Hasan ARSLAN
Prof. Dr. Hasan COŞKUN
Prof. Dr. Hasan HALUK ERDEM

Prof. Dr. Hasan Hüseyin AKSOY
Prof. Dr. Hasan PEKMEZCİ
Prof. Dr. Hasan ŞEKER
Prof. Dr. Hasan ÜNDER
Prof. Dr. Hatice Ferhan ODABAŞI
Prof. Dr. Hatice Nur ERKIZA
Prof. Dr. Hatice ODACI
Prof. Dr. Hayat BOZ
Prof. Dr. Hayati AKYOL
Prof. Dr. Hayri ERTAN
Prof. Dr. Hediye Şule AYCAN
Prof. Dr. Hilal AKTAMIŞ
Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA
Prof. Dr. Hülya GÜR
Prof. Dr. Hülya ŞAHİN BALTACI
Prof. Dr. Hülya YILMAZ
Prof. Dr. Hünkar KORKMAZ
Prof. Dr. Hüseyin Gazi TOPDEMİR
Prof. Dr. Hüseyin KIRAN
Prof. Dr. Hüseyin KÜÇÜKÖZER
Prof. Dr. Hüseyin YOLCU
Prof. Dr. İbrahim GÜNER
Prof. Dr. İbrahim YILDIRIM
Prof. Dr. İlbilge DÖKME
Prof. Dr. İlhan ERDEM
Prof. Dr. İlhan GÜNBAYI
Prof. Dr. İnayet AYDIN
Prof. Dr. İsmail AYDOĞAN
Prof. Dr. İsmail DOĞAN
Prof. Dr. İsmail GÜVEN
Prof. Dr. İsmail Hakkı DEMİRCİOĞLU
Prof. Dr. İsmail Hakkı MİRİCİ
Prof. Dr. İzzet GÖRGEN
Prof. Dr. Jale ÇAKIROĞLU
Prof. Dr. James BANKS
Prof. Dr. Jennifer MAHON
Prof. Dr. Joe O'HARA
Prof. Dr. Jordanescu EUGEN
Prof. Dr. Kamile DEMİR
Prof. Dr. Kamuran TARIM
Prof. Dr. Kasım KARAKÜTÜK
Prof. Dr. Kaya YILMAZ
Prof. Dr. Kazım ÇELİK
Prof. Dr. Kemal Sinan ÖZMEN
Prof. Dr. Kerim GÜNDOĞDU
Prof. Dr. Kürşat EĞİLMEZ
Prof. Dr. Kürşat ERBAŞ
Prof. Dr. Kyunghwa LEE
Prof. Dr. Lale ALTINKURT
Prof. Dr. Levent TURAN
Prof. Dr. Leyla HARPUTLU
Prof. Dr. Lynn BURLBAW
Prof. Dr. Mahmut SELVİ
Prof. Dr. Mediha SARI
Prof. Dr. Mehmet AÇIKALIN
Prof. Dr. Mehmet ARSLAN
Prof. Dr. Mehmet BEKDEMİR
Prof. Dr. Mehmet CANBULAT
Prof. Dr. Mehmet DEMİREZEN
Prof. Dr. Mehmet ELGÜN
Prof. Dr. Mehmet Fatih ÖZMANTAR
Prof. Dr. Mehmet GÜNAY
Prof. Dr. Mehmet GÜVEN
Prof. Dr. Mehmet Halil SOLAK
Prof. Dr. Mehmet KÜÇÜK
Prof. Dr. Mehtap ÇAKAN
Prof. Dr. Melek ÇAKMAK
Prof. Dr. Melek DEMİREL
Prof. Dr. Melek KALKAN
Prof. Dr. Meliha YILMAZ
Prof. Dr. Meral UYSAL
Prof. Dr. Metin PİŞKİN
Prof. Dr. Mithat AYDIN
Prof. Dr. Mokter HOSSAIN
Prof. Dr. Mualla AKSU
Prof. Dr. Mukaddes ERDEM

Prof. Dr. Murat Gürkan GÜLCAN
Prof. Dr. Murat ÖZBAY
Prof. Dr. Musa DİKMENLİ
Prof. Dr. Mustafa BULUŞ
Prof. Dr. Mustafa ÇELİKTEN
Prof. Dr. Mustafa GÜNDÜZ
Prof. Dr. Mustafa Sami TOPÇU
Prof. Dr. Mustafa SARIKAYA
Prof. Dr. Mustafa SÖZBİLİR
Prof. Dr. Mustafa Zafer BALBAĞ
Prof. Dr. Mustafa Volkan COŞKUN
Prof. Dr. Mübeccel Sara GÖNEN
Prof. Dr. Müge ARTAR
Prof. Dr. Münevver ÇETİN
Prof. Dr. Nebil REYHANİ
Prof. Dr. Necmi GÖKYER
Prof. Dr. Necati CEMALOĞLU
Prof. Dr. Nejla YÜRÜK
Prof. Dr. Nergüz BULUT SERİN
Prof. Dr. Neriman ARAL
Prof. Dr. Nesrin ÖZDENER
Prof. Dr. Neşe TERTEMİZ
Prof. Dr. Nevide DELLAL
Prof. Dr. Nevin SAYLAN
Prof. Dr. Nihat AYCAN
Prof. Dr. Nihat ŞAD
Prof. Dr. Nilgün METİN
Prof. Dr. Nilgün YENİCE
Prof. Dr. Nizamettin KOÇ
Prof. Dr. Nuray SENEMOĞLU
Prof. Dr. Nurettin ŞAHİN
Prof. Dr. Nurettin ŞİMŞEK
Prof. Dr. Nuri DOĞAN
Prof. Dr. Nükhet DEMİRTAŞLI
Prof. Dr. Oğuz ÖZDEMİR
Prof. Dr. Oktay Cem ADIGÜZEL
Prof. Dr. Orhan KARAMUSTAFAOĞLU
Prof. Dr. Osman TİTREK
Prof. Dr. Oya Gülendam ERSEVER
Prof. Dr. Ozana URAL
Prof. Dr. Ömay ÇOKLUK
Prof. Dr. Ömer ADIGÜZEL
Prof. Dr. Ömer Faruk TUTKUN
Prof. Dr. Özgül KELEŞ
Prof. Dr. Özgür Erdur BAKER
Prof. Dr. Özlem KARAIRMAK
Prof. Dr. Paşa Tevfik CEPHE
Prof. Dr. Perihan ÜNÜVAR
Prof. Dr. Rabia SARIKAYA
Prof. Dr. Ragıp ÖZYÜREK
Prof. Dr. Ramazan GÜRBÜZ
Prof. Dr. Ramazan SEVER
Prof. Dr. Refik BALAY
Prof. Dr. Rengin ZEMBAT
Prof. Dr. Rıfat MİSER
Prof. Dr. Ruhi SARPKAYA
Prof. Dr. Ruken AKAR VURAL
Prof. Dr. S. Renan SEZER
Prof. Dr. Sadegül AKBABA ALTUN
Prof. Dr. Sadık KARTAL
Prof. Dr. Sadi SEFEROĞLU
Prof. Dr. Salih Paşa MEMİŞOĞLU
Prof. Dr. Salih UŞUN
Prof. Dr. Savaş BAŞTÜRK
Prof. Dr. Sebahattin ÇEVİKBAŞ
Prof. Dr. Sedat SEVER
Prof. Dr. Sedat UÇAR
Prof. Dr. Seher BALCI ÇELİK
Prof. Dr. Seher SEVİM
Prof. Dr. Selahattin DİLİDÜZGÜN
Prof. Dr. Selahattin GELBAL
Prof. Dr. Selahattin ÖĞÜLMÜŞ
Prof. Dr. Sema BATU
Prof. Dr. Semra ERKAN
Prof. Dr. Semra SUNGUR
Prof. Dr. Serap NAZLI

Prof. Dr. Seval FER
Prof. Dr. Sevgi KÜÇÜKER
Prof. Dr. Sevgi ÖZGÜNGÖR
Prof. Dr. Sezgin VURAN
Prof. Dr. Sibel GÜNEYSU
Prof. Dr. Sibel KARAKELLE
Prof. Dr. Sinan ERTEN
Prof. Dr. Soner POLAT
Prof. Dr. Soner YILDIRIM
Prof. Dr. Söngül TÜMKAYA
Prof. Dr. Stephen LAFER
Prof. Dr. Süleyman İNAN
Prof. Dr. Süleyman SOLAK
Prof. Dr. Sven PERSSON
Prof. Dr. Şenel POYRAZLI
Prof. Dr. Şerife IŞIK
Prof. Dr. Şevki KÖMÜR
Prof. Dr. Şule BAYRAKTAR
Prof. Dr. Şükran TOK
Prof. Dr. Tangül KABAEL
Prof. Dr. Teoman KESERCİOĞLU
Prof. Dr. Tevhide KARGIN
Prof. Dr. Theo WUBBELS
Prof. Dr. Tohit GÜNEŞ
Prof. Dr. Tuğba YANPAR YELKEN
Prof. Dr. Turan PAKER
Prof. Dr. Tülin GÜLER YILDIZ
Prof. Dr. Türkan ARGON
Prof. Dr. Türkay Nuri TOK
Prof. Dr. Uğur SAK
Prof. Dr. Ursula CASANOVA
Prof. Dr. Vedat ÖZSOY
Prof. Dr. Vivienne BAUMFİELD
Prof. Dr. Yahya ALTINKURT
Prof. Dr. Yasemin BAYYURT
Prof. Dr. Yasemin Gülbahar GÜVEN
Prof. Dr. Yasemin KARAMAN KEPENEKÇİ
Prof. Dr. Yasemin KIRKGÖZ
Prof. Dr. Yasemin KOÇAKUSLUEL
Prof. Dr. Yaşar KONDAKÇI
Prof. Dr. Yaşare AKTAŞ ARNAS
Prof. Dr. Yavuz AKPINAR
Prof. Dr. Yeşim ÇAPA AYDIN
Prof. Dr. Yeşim FAZLIOĞLU
Prof. Dr. Yeter ŞAHİNER
Prof. Dr. Yıldız GÜVEN
Prof. Dr. Yusif MAMMADOV
Prof. Dr. Yusuf BUDAK
Prof. Dr. Yusuf ŞAHİN
Prof. Dr. Yücel KABAPINAR
Prof. Dr. Yüksel KAVAK
Prof. Dr. Zekeriya GÜNEY
Prof. Dr. Zekeriya NARTGÜL
Prof. Dr. Zekeriya NARTGÜN
Prof. Dr. Zeynep Deniz YÖNDEM
Prof. Dr. Zeynep Fulya TEMEL
Prof. Dr. Zeynep KARATAŞ
Prof. Dr. Zuhal OKAN
Doç. Dr. A. Cendel KARAMAN
Doç. Dr. Abbas ERTÜRK
Doç. Dr. Abdulkadir UZUNÖZ
Doç. Dr. Abdullah Cem ÖZAL
Doç. Dr. Abdullah MERT
Doç. Dr. Abdullah UĞUR
Doç. Dr. Abdurrahman ŞAHİN
Doç. Dr. Adnan BOYACI
Doç. Dr. Ahmet AYIK
Doç. Dr. Ahmet BAŞAL
Doç. Dr. Ahmet CİHANGİR
Doç. Dr. Ahmet ERDOĞAN
Doç. Dr. Ahmet ÖZMEN
Doç. Dr. Ahmet TEKBIYIK
Doç. Dr. Ahmet YILDIZ
Doç. Dr. Ahmet Zeki GÜVEN
Doç. Dr. Ahu ARICIOĞLU
Doç. Dr. Ali ESGİN

Doç. Dr. Ali Gürsan SARAÇ
Doç. Dr. Ali KIŞ
Doç. Dr. ALİ MERÇ
Doç. Dr. Ali ÖZKAYA
Doç. Dr. Ali Serdar SAĞKAL
Doç. Dr. Ali ÜNAL
Doç. Dr. Ali YILDIZ
Doç. Dr. Aliye Erdem HARBELİOĞLU
Doç. Dr. Alper ÇİLTAŞ
Doç. Dr. Alper SİNAN
Doç. Dr. Alper YETKİNER
Doç. Dr. Arif BAKLA
Doç. Dr. Arslan BAYRAM
Doç. Dr. Arzu KARÇKAY TAŞDELEN
Doç. Dr. Arzu ÖZKAN CEYLAN
Doç. Dr. Asiye TOKER GÖKÇE
Doç. Dr. Aslı TAYLI
Doç. Dr. Atılgan ERÖZKAN
Doç. Dr. Atila YILDIRIM
Doç. Dr. Ayalp Talun İNCE
Doç. Dr. Aydın BALYER
Doç. Dr. Ayfer ALPER
Doç. Dr. Aylin CAM
Doç. Dr. Aylin ÇAM
Doç. Dr. Aynur BİLİR
Doç. Dr. Aynur BOZKURT BOSTANCI
Doç. Dr. Aysel ÇOBAN
Doç. Dr. Aysel Esen ÇOBAN
Doç. Dr. Ayşe ÇİFTÇİ
Doç. Dr. Ayşe MEMİŞ
Doç. Dr. Ayşe Nesibe ÖNDER
Doç. Dr. Ayşe OKVURAN
Doç. Dr. AYŞE SAVRAN GENCER
Doç. Dr. Ayşe YALÇIN ÇELİK
Doç. Dr. Ayşe YENİLMEZ
Doç. Dr. Ayşegül AAMANDA YEŞİLBURSA
Doç. Dr. Ayşegül BAYRAKTAR
Doç. Dr. Ayşegül DERMAN
Doç. Dr. Ayşen ESEN ÇOBAN
Doç. Dr. Ayşenur BÜYÜKGÖZE KAVAS
Doç. Dr. Ayşenur Kutluca CANBULAT
Doç. Dr. Ayten KİRİŞ AVAROĞULLARI
Doç. Dr. Bahadır NAMDAR
Doç. Dr. Bahadır YILDIZ
Doç. Dr. Bahar DEMİR
Doç. Dr. BAKİ DUY
Doç. Dr. Baki ŞAHİN
Doç. Dr. Banu ALTUNAY ARSLANTEKİN
Doç. Dr. Barış EROĞLU
Doç. Dr. Bayram AŞILIOĞLU
Doç. Dr. Bayram BAŞ
Doç. Dr. Bayram BIÇAK
Doç. Dr. Bayram ÇETİN
Doç. Dr. Behçet ÖZNACAR
Doç. Dr. Behsat SAVAŞ
Doç. Dr. Bekir DİREKÇİ
Doç. Dr. Berna ARSLAN
Doç. Dr. Berna AYGÜN
Doç. Dr. Berna AYTAÇ
Doç. Dr. Berna CANTÜRK GÜNHAN
Doç. Dr. Berna GÜCÜM
Doç. Dr. Berna ÜRÜN KARAHAN
Doç. Dr. Berrin BAYDIK
Doç. Dr. Bertan AKYOL
Doç. Dr. Beyza KAPÇAK IŞIKSUNGUR
Doç. Dr. Bilge UZUN
Doç. Dr. Binnur İlter GENÇ
Doç. Dr. Birgül ÇAKIR
Doç. Dr. Birsel AYBEK
Doç. Dr. Birsen DOĞAN
Doç. Dr. Buket KORKUT RAPTİS
Doç. Dr. Buket YAKMACI GÜZEL
Doç. Dr. Burcu AKHUN
Doç. Dr. Burcu ANILAN
Doç. Dr. Burcu ATAR
Doç. Dr. Burcu BECEREN ÖZDEMİR

Doç. Dr. Burcu ŞENLER
Doç. Dr. Burcu ŞENLER
Doç. Dr. Burçak BOZ
Doç. Dr. Burçin GÖKKURT ÖZDEMİR
Doç. Dr. Burçin TÜRKKAN
Doç. Dr. Bülent AYDOĞDU
Doç. Dr. Bülent ÇETİNKAYA
Doç. Dr. Canan KOÇ
Doç. Dr. Canan LAÇİN ŞİMŞEK
Doç. Dr. Canay DEMİRHAN İŞCAN
Doç. Dr. Celal Tayyar UĞURLU
Doç. Dr. Cem Ali GİZİR
Doç. Dr. Cem BALÇIKANLI
Doç. Dr. Cem Sinan ARSLAN
Doç. Dr. Cem TOPSAKAL
Doç. Dr. Cemal KALSEN
Doç. Dr. Cenk AKBIYIK
Doç. Dr. Cevat ELMA
Doç. Dr. Cihat DEMİR
Doç. Dr. Coşkun KÜÇÜKTEPE
Doç. Dr. Çağla GÜR
Doç. Dr. Çağlar ÇAĞLAR
Doç. Dr. Çetin TÜRKYILMAZ
Doç. Dr. Çığıl AYKUT
Doç. Dr. Çiğdem ALDAN KARADEMİR
Doç. Dr. Çiğdem ÜNAL
Doç. Dr. Davut SARITAŞ
Doç. Dr. Demet BARAN BULUT
Doç. Dr. Deniz GÜLLEROĞLU
Doç. Dr. Derya ASI
Doç. Dr. Didem AKYÜZ
Doç. Dr. Didem ÇETİN
Doç. Dr. Dilek ACER
Doç. Dr. Dilek ÇELİKLER
Doç. Dr. Dilek GENÇTANRIM KURT
Doç. Dr. Dilşat PEKER ÜNAL
Doç. Dr. Duygu SÖNMEZ
Doç. Dr. Ebru AYLAR
Doç. Dr. Ebru DERETARLA GÜL
Doç. Dr. Ebru OĞUZ
Doç. Dr. Ege AKGÜN
Doç. Dr. Ekrem Levent İLHAN
Doç. Dr. Elif Bengi ÜNSAL ÖZBERK
Doç. Dr. Elif SAZAK PINAR
Doç. Dr. Elvan GÜNEL
Doç. Dr. Elvan ŞAHİN
Doç. Dr. Emel ÖZDEMİR ERDOĞAN
Doç. Dr. Emine ÇİL
Doç. Dr. Emine DURMUŞ
Doç. Dr. Emine ÖNEN
Doç. Dr. Emrah GÜL
Doç. Dr. Emre ÜNAL
Doç. Dr. Ender DURUALP
Doç. Dr. Engin ADER
Doç. Dr. Enver YOLCU
Doç. Dr. Eray ÇELİK
Doç. Dr. Erdal ARSLAN
Doç. Dr. Erdal KÜÇÜKER
Doç. Dr. Eren CEYLAN
Doç. Dr. Eren Halil ÖZBERK
Doç. Dr. Eren VURAL
Doç. Dr. Ergül DEMİR
Doç. Dr. Erhan ERTEKİN
Doç. Dr. Erkan ÇER
Doç. Dr. Erkan KIRAL
Doç. Dr. Erkan KÜLEKÇİ
Doç. Dr. Erkan TABANCALI
Doç. Dr. Erol ÖZÇELİK
Doç. Dr. Ersen YAZICI
Doç. Dr. Ersin KARADEMİR
Doç. Dr. Ersin TÜRE
Doç. Dr. Ertuğ CAN
Doç. Dr. Esma BULUŞ KIRIKKAYA
Doç. Dr. Esme HACIEMİNOĞLU
Doç. Dr. Esra BOZKURT ALKAN
Doç. Dr. Evrim ÇETİNKAYA YILDIZ

Doç. Dr. Evrim ERBİLGİN
Doç. Dr. Eylem DAYI
Doç. Dr. Eylem Gökçe TÜRK
Doç. Dr. Ezgi TOPLU Demirtaş
Doç. Dr. Fahriye HAYIRSEVER
Doç. Dr. Fatih KEZER
Doç. Dr. Fatma ÇALIŞANDEMİR
Doç. Dr. Fatma MIZIKACI
Doç. Dr. Fatma Özlem SAKA
Doç. Dr. Fatma TEZCAN
Doç. Dr. Fatma ÜNAL
Doç. Dr. Fatoş KORKMAZ
Doç. Dr. Fazilet TAŞDEMİR
Doç. Dr. Ferhan GÜNDÜZ
Doç. Dr. Feride ÖZYILDIRIM GÜMÜŞ
Doç. Dr. Fevziye SAYILAN KOCAYİĞİT
Doç. Dr. Fırat Kıyas BİREL
Doç. Dr. Filiz AKAR
Doç. Dr. Firdevs SAVİ ÇAKAR
Doç. Dr. Funda NAYIR
Doç. Dr. Gamze ABUR
Doç. Dr. Gamze SART
Doç. Dr. Gizem UYUMAZ
Doç. Dr. Gökçe GÖKALP
Doç. Dr. Gökhan ARASTAMAN
Doç. Dr. Gökhan ATİK
Doç. Dr. Gökhan ÇETİNKAYA
Doç. Dr. Gökhan ÖZTÜRK
Doç. Dr. Göksu Gözen ÇITAK
Doç. Dr. Gözdegül ARIK KARAMIK
Doç. Dr. Güçlü ŞEKERCİOĞLU
Doç. Dr. Gülce COŞKUN ŞENTÜRK
Doç. Dr. Gülenaz SELÇUK
Doç. Dr. Gülfem SARPKAYA AKTAŞ
Doç. Dr. Gülfem Sezen BALÇIKANLI
Doç. Dr. Güliz AYDIN
Doç. Dr. Güliz KARAARSLAN SEMİZ
Doç. Dr. Gülseren KARAGÖZ AKAR
Doç. Dr. Gülsüm AKYOL
Doç. Dr. Gülten KOÇ
Doç. Dr. GÜNEŞ SALI
Doç. Dr. Gürcü KOÇ ERDAMAR
Doç. Dr. Gürsoy AKÇA
Doç. Dr. Hacer Hande UYSAL
Doç. Dr. Hakan ATILGAN
Doç. Dr. Hakan IŞIK
Doç. Dr. Hasan Şahin KIZILCIK
Doç. Dr. Hakan ÜLPER
Doç. Dr. Hakan Yavuz ATAR
Doç. Dr. HAKTAN DEMİROĞLU
Doç. Dr. Hale KOÇER
Doç. Dr. Halil İbrahim KAYA
Doç. Dr. Halim ÇAVUŞOĞLU
Doç. Dr. Halise Kader ZENGİN
Doç. Dr. Halise Pelin KARASU
Doç. Dr. Halit KARALAR
Doç. Dr. Hamit YOKUŞ
Doç. Dr. Handan GÜNEŞ
Doç. Dr. Harun ŞAHİN
Doç. Dr. Hasan BAĞCI
Doç. Dr. Hasan DEMİRTAŞ
Doç. Dr. Hasan ESİCİ
Doç. Dr. Hasan Hüseyin AKSU
Doç. Dr. Hatice AKKOÇ
Doç. Dr. Hatice BAKKALOĞLU
Doç. Dr. Hatice BEKİR
Doç. Dr. Hatice COŞKUN
Doç. Dr. Hatice FIRAT
Doç. Dr. Hatice KUMANDAŞ ÖZTÜRK
Doç. Dr. Hayal YAVUZ GÜZEL
Doç. Dr. Hayriye TUĞBA ÖZTÜRK
Doç. Dr. Hıdır KARADUMAN
Doç. Dr. Hülya ERCAN
Doç. Dr. Hülya ERTAŞ
Doç. Dr. Hüseyin ANILAN
Doç. Dr. İbrahim TANRIKULU

Doç. Dr. İdil AKSÖZ EFE
Doç. Dr. İdris KAYA
Doç. Dr. İlhan KARATAŞ
Doç. Dr. İlhan YALÇIN
Doç. Dr. İlke EVİN GENCEL
Doç. Dr. İlker CIRIK
Doç. Dr. İlknur Çifci TEKİNARSLAN
Doç. Dr. İsa Birkan GÜLDENOĞLU
Doç. Dr. İsmail HAKKI KIZILOLUK
Doç. Dr. İsmail KARAKAYA
Doç. Dr. İsmail SEÇER
Doç. Dr. Jacqueline GUSTAFSON
Doç. Dr. Kaan Zülfikar DENİZ
Doç. Dr. Kaya YILDIZ
Doç. Dr. Kemal KAYIKÇI
Doç. Dr. Kenan DEMİR
Doç. Dr. Kenan ÖZCAN
Doç. Dr. Kevser BAYKARA
Doç. Dr. Laura M. Reid MARKS
Doç. Dr. Levent MERCİN
Doç. Dr. Levent ŞENYÜZ
Doç. Dr. Levent YAYCI
Doç. Dr. Lokman TANRIKULU
Doç. Dr. Lütfi ÜREDİ
Doç. Dr. M. Cem BABADOĞAN
Doç. Dr. Maide ORÇAN
Doç. Dr. Martha LASH
Doç. Dr. Mehmet Akif OCAK
Doç. Dr. Mehmet Ali AKINCI
Doç. Dr. Mehmet Ertuğrul UÇAR
Doç. Dr. Mehmet İkbal YETİŞİR
Doç. Dr. Mehmet TEYFUR
Doç. Dr. Mehmet ULAŞ
Doç. Dr. Mehmt AKİF SÖZER
Doç. Dr. Melahat DEMİRBİLEK
Doç. Dr. Melek ALTIPARMAK KARAKUŞ
Doç. Dr. Melihan ÜNLÜ
Doç. Dr. Meltem GÖNDEN
Doç. Dr. Meral HAKVERDİ CAN
Doç. Dr. Merve Lütfiye ŞENTÜRK
Doç. Dr. Meryem Nur AYDEDE
Doç. Dr. Mesut GÜN
Doç. Dr. Metin AŞÇI
Doç. Dr. Mevlüt GÜLMEZ
Doç. Dr. Mine ALADAĞ
Doç. Dr. Mine GÖZÜBÜYÜK TAMER
Doç. Dr. Muhammet AVAROĞULLARI
Doç. Dr. Murat AKYILDIZ
Doç. Dr. Murat BALKIS
Doç. Dr. Murat ERTEN
Doç. Dr. Murat TAŞDAN
Doç. Dr. Mustafa ALTINKÖK
Doç. Dr. Mustafa BAHŞİ
Doç. Dr. Mustafa DOĞRU
Doç. Dr. Mustafa GİRGİN
Doç. Dr. Mustafa Levent İNCE
Doç. Dr. Mustafa ÖZMUSUL
Doç. Dr. Mustafa SEVER
Doç. Dr. Mücahit KÖSE
Doç. Dr. Müge ADNAN
Doç. Dr. Müge ŞEN
Doç. Dr. Münevver İLGÜN DİBEK
Doç. Dr. Nebiye KORKMAZ
Doç. Dr. Necdet AYKAÇ
Doç. Dr. Necdet KONAN
Doç. Dr. Necla EKİNCİ
Doç. Dr. Necmettin TEKER
Doç. Dr. Nermin KARABACAK
Doç. Dr. Nermin ÖNER KORUKLU
Doç. Dr. Nesrin Diler SÖNMEZ
Doç. Dr. Neşe GÜLER
Doç. Dr. Nigar İpek EĞİLMEZ
Doç. Dr. Nihan DEMİRKASIMOĞLU
Doç. Dr. Nilay ÖZTÜRK
Doç. Dr. Nilgün Açık ÖNKAŞ
Doç. Dr. Nilgün SEÇKEN

Doç. Dr. Nilgün TAŞTAN
Doç. Dr. Nilüfer KAHRAMAN
Doç. Dr. Nilüfer KÖSE
Doç. Dr. Nilüfer ÖZCAN DEMİR
Doç. Dr. Nurgül Akmanoğlu
Doç. Dr. Nurhan ÖZTÜRK
Doç. Dr. Oğuzhan DALKIRAN
Doç. Dr. Okan BULUT
Doç. Dr. Oktay ASLAN
Doç. Dr. Oktay BEKTAŞ
Doç. Dr. Onur ÇALIŞKAN
Doç. Dr. Onur İŞBULAN
Doç. Dr. Onur ÖZMEN
Doç. Dr. Orkide BAKALIM
Doç. Dr. Osman Raşit IŞIK
Doç. Dr. Oylum AKKUŞ
Doç. Dr. Ömer KUTLU
Doç. Dr. ÖmÜr GÜRDOĞAN BAYIR
Doç. Dr. Ömür Gürel SELİMOĞLU
Doç. Dr. Ömür KOÇ
Doç. Dr. Öner ÇELİKKALELİ
Doç. Dr. Özcan DOĞAN
Doç. Dr. Özden FİDAN
Doç. Dr. Özgür ULUBEY
Doç. Dr. Özgür YILDIZ
Doç. Dr. Özlem ALKAN ERSOY
Doç. Dr. Özlem ÇAKIR
Doç. Dr. Özlem ERYILMAZ MUŞTU
Doç. Dr. Özlem TAGAY
Doç. Dr. Özlem Yeşim ÖZBEK
Doç. Dr. Perihan GÜNEŞ
Doç. Dr. Pervin Oya TANERİ
Doç. Dr. Pınar FETTAHLIOĞLU
Doç. Dr. Pınar SARPKAYA
Doç. Dr. Pınar ŞAFAK
Doç. Dr. Pınar YILDIZ
Doç. Dr. Ramazan AKDOĞAN
Doç. Dr. Ramazan KARATAŞ
Doç. Dr. Ramazan YILMAZ
Doç. Dr. Ramin Aliyev
Doç. Dr. Raşit AVCI
Doç. Dr. Recep ERCAN
Doç. Dr. Refik TURAN
Doç. Dr. Refika OLGAN
Doç. Dr. Rıza AKYÜREK
Doç. Dr. Rüyam KÜÇÜKSÜLEYMANOĞLU
Doç. Dr. Saadet KURU ÇETİN
Doç. Dr. Sabahat BURAK
Doç. Dr. Sabahattin DENİZ
Doç. Dr. Sabit MENTEŞE
Doç. Dr. Sabriye ŞENER
Doç. Dr. Saide ÖZBEY
Doç. Dr. Sait BULUT
Doç. Dr. Sait ULUÇ
Doç. Dr. Sakine Gülfem ÇAKIR
Doç. Dr. Salih ÇAKMAK
Doç. Dr. Salih ŞAHİN
Doç. Dr. Salim SEVER
Doç. Dr. Seda DONAT BACIOĞLU
Doç. Dr. Sedat IŞIKLI
Doç. Dr. Sedat İNCE
Doç. Dr. Sedef CANBAZOĞLU BİLİCİ
Doç. Dr. Seher YALÇIN
Doç. Dr. Selmin BİLEN
Doç. Dr. Semra SÜTGİBİ
Doç. Dr. Semra TİCAN BAŞARAN
Doç. Dr. Serap EMİR
Doç. Dr. Serkan ARIKAN
Doç. Dr. Serpil ALPTEKİN
Doç. Dr. Servet GÖZETLİK
Doç. Dr. Seval DENİZ KILIÇ
Doç. Dr. Seval ERDEN
Doç. Dr. Seval KÜÇÜKTEPE
Doç. Dr. Sevda BARUT
Doç. Dr. Sevgi AYDIN GÜNBATAR
Doç. Dr. Sevilay KİLMEN

Doç. Dr. Sevim SEVGİ
Doç. Dr. Sevinc ALİYEVA
Doç. Dr. Sezai KOÇYİĞİT
Doç. Dr. Sezer CİHANER
Doç. Dr. Sezer Sabriye İKİZ
Doç. Dr. Sezgi SARAÇ
Doç. Dr. Sibel DURU
Doç. Dr. Sibel ÖZSOY
Doç. Dr. Sibel TURHAN TUNA
Doç. Dr. Simla COURSE
Doç. Dr. Sinan AYAN
Doç. Dr. Sinan KOÇYİĞİT
Doç. Dr. Sinem Seze EVCAN
Doç. Dr. Soner AKŞEHİRLİ
Doç. Dr. Suat CAKOVA
Doç. Dr. Suna KAYMAK ÖZMEN
Doç. Dr. Süleyman CAN
Doç. Dr. Süleyman KARATAŞ
Doç. Dr. Sündüs YERDELEN
Doç. Dr. Şadan ÖKMEN
Doç. Dr. Şahin DANİŞMAN
Doç. Dr. Şahin KESİCİ
Doç. Dr. Şakir ÇINKIR
Doç. Dr. Şenay YAPICI
Doç. Dr. Şendil CAN
Doç. Dr. Şenol SEZER
Doç. Dr. Şerife Gonca ZEREN
Doç. Dr. Şerife Koza ÇİFTÇİ
Doç. Dr. Şerife YÜCESOY
Doç. Dr. Şeyda Deniz TARIM
Doç. Dr. Şeyma Şengil AKAR
Doç. Dr. Şükran DİLİDÜZGÜN
Doç. Dr. Şükrü ADA
Doç. Dr. Tao WANG
Doç. Dr. Tarık SOYDAN
Doç. Dr. Temel TOPAL
Doç. Dr. Tezcan KARTAL
Doç. Dr. Tuba ADA
Doç. Dr. Tuba YOKUŞ
Doç. Dr. Tuğba ÇELİK
Doç. Dr. Tuğba ÇENGELCİ KÖSE
Doç. Dr. Tuğba HORZUM
Doç. Dr. Tuğba HOŞGÖR
Doç. Dr. Tuğba SARI
Doç. Dr. Tuncay ÖĞRETMEN
Doç. Dr. Turan Akman ERKILIÇ
Doç. Dr. Turgay ÜNALAN
Doç. Dr. Turgut TÜRKDOĞAN
Doç. Dr. Tülin Şener KILINÇ
Doç. Dr. Türkan AKSU
Doç. Dr. Türkan Doğan
Doç. Dr. Ufuk AKBAŞ
Doç. Dr. Uğur AKIN
Doç. Dr. Uğur DOĞAN
Doç. Dr. Ümit DEMİRAL
Doç. Dr. Ümit ŞAHBAZ
Doç. Dr. Ümüt AKAGÜNDÜZ
Doç. Dr. Ünal BOZYER
Doç. Dr. Vahit BADEMCİ
Doç. Dr. Veli BATDI
Doç. Dr. Vesile ALKAN
Doç. Dr. Vural HOŞGÖRÜR
Doç. Dr. Yagut ALİYEVA
Doç. Dr. Yalçın YALAKİ
Doç. Dr. Yasemin ERGENEKON
Doç. Dr. Yasemin ESEN
Doç. Dr. Yasemin HACIOĞLU
Doç. Dr. Yasemin TAŞ
Doç. Dr. Yıldız KIZILABDULLAH
Doç. Dr. Yılmaz TONBUL
Doç. Dr. Yunus PINAR
Doç. Dr. Yusuf SÜLÜN
Doç. Dr. Yücel FİDAN
Doç. Dr. Zafer TANGÜLÜ
Doç. Dr. Zehra ATBAŞI
Doç. Dr. Zekeriya ÇAM

Doç. Dr. Zeliha YAZICI
Doç. Dr. Zerrin TURAN
Doç. Dr. Zeynel HAYRAN
Doç. Dr. Zeynep ATİK
Doç. Dr. Zeynep EKEN
Doç. Dr. Zeynep UĞURLU
Doç. Dr. Zihniye OKRAY
Doç. Dr. Zöhre KANMAZ KAYA
Doç. Dr. Zeynep KILIÇ
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet CAN
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet YAMAÇ
Dr. Öğr. Üyesi Ali İHSAN BENZER
Dr. Öğr. Üyesi Arzu ARIKAN
Dr. Öğr. Üyesi Aslı YILDIRIM POLAT
Dr. Öğr. Üyesi Ayhan BABAROĞLU
Dr. Öğr. Üyesi Aysel TÜFEKÇİ
Dr. Öğr. Üyesi Aysin ŞENEL
Dr. Öğr. Üyesi Ayşe BENGİSOY
Dr. Öğr. Üyesi Ayşenur ÖZTÜRK
Dr. Öğr. Üyesi Başak KARATEKE
Dr. Öğr. Üyesi Betül BARUT
Dr. Öğr. Üyesi Birgül ÇAKIR YILDIRIM
Dr. Öğr. Üyesi Burak ASMA
Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem AYTEKİN
Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem İŞ GÜZEL
Dr. Öğr. Üyesi Demet SEVER
Dr. Öğr. Üyesi Derya ATİK KARA
Dr. Öğr. Üyesi Dilruba KÜRÜM YAPICIOĞLU
Dr. Öğr. Üyesi Elif ÇİMŞİR
Dr. Öğr. Üyesi Emine ZEHRA TURAN
Dr. Öğr. Üyesi Emre EV ÇİMEN
Dr. Öğr. Üyesi Engin KARAHAN
Dr. Öğr. Üyesi Eren KESİM
Dr. Öğr. Üyesi Esin YILMAZ KOĞAR
Dr. Öğr. Üyesi Evren ŞUMUER
Dr. Öğr. Üyesi Fadime ULUSOY
Dr. Öğr. Üyesi Fatih YILMAZ
Dr. Öğr. Üyesi Fatma Şeyma KOÇ
Dr. Öğr. Üyesi Fulya SOĞUKSU
Dr. Öğr. Üyesi Fulya ZORLU
Dr. Öğr. Üyesi Gonca ULUDAĞ
Dr. Öğr. Üyesi Gözde İNAR KIZILTEPE
Dr. Öğr. Üyesi Gülçin OFLAZ
Dr. Öğr. Üyesi Güzin YASEMİN TUNÇAY
Dr. Öğr. Üyesi Hakan KOĞAR
Dr. Öğr. Üyesi Handan DOĞAN
Dr. Öğr. Üyesi Hatice GÖKÇE BİLGİÇ
Dr. Öğr. Üyesi Hilmi DEMİRAL
Dr. Öğr. Üyesi Işıl KELLEVEZİR
Dr. Öğr. Üyesi Kazım ARTUT
Dr. Öğr. Üyesi Kenan BULUT
Dr. Öğr. Üyesi M. EMRE SEZGİN
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet SAĞLAM
Dr. Öğr. Üyesi Meltem ÇENGEL SCHOVILLE
Dr. Öğr. Üyesi Merve ÜNAL
Dr. Öğr. Üyesi Meryem ALTUN
Dr. Öğr. Üyesi Murat CANPOLAT
Dr. Öğr. Üyesi Murat Doğan ŞAHİN
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Kemal ÖZTÜRK
Dr. Öğr. Üyesi Nazan KAYTEZ
Dr. Öğr. Üyesi Nihal KURUOĞLU MACCARIO
Dr. Öğr. Üyesi Nihal YURTSEVEN
Dr. Öğr. Üyesi Nilgün KURU ALICI
Dr. Öğr. Üyesi Oya AKYILDIZ
Dr. Öğr. Üyesi Özge METİN ASLAN
Dr. Öğr. Üyesi Özlem CEZİKTÜRK
Dr. Öğr. Üyesi Özlem MELEK ERBİL KAYA
Dr. Öğr. Üyesi Özlem YURT
Dr. Öğr. Üyesi Pelin TAŞKIN
Dr. Öğr. Üyesi Pınar BAĞÇELİ
Dr. Öğr. Üyesi Pınar KIZILHAN
Dr. Öğr. Üyesi Savaş CEYLAN
Dr. Öğr. Üyesi Savaş ERGÜL
Dr. Öğr. Üyesi Sekvan KUZU
Dr. Öğr. Üyesi Selda ARAS
Dr. Öğr. Üyesi Sema ÜNLÜER

Dr. Öğr. Üyesi Serpil KALAYCI
Dr. Öğr. Üyesi Sinan SCHREGLMANN
Dr. Öğr. Üyesi Sonnur KÜÇÜK
Dr. Öğr. Üyesi Sunagül SANİ BOZKURT
Dr. Öğr. Üyesi Şemseddin GÜNDÜZ
Dr. Öğr. Üyesi Türkan ÇELİK
Dr. Öğr. Üyesi Türker TOKER
Dr. Öğr. Üyesi Utku BEYAZIT
Dr. Öğr. Üyesi Vesile AYKAÇ
Dr. Öğr. Üyesi Yakup DOĞAN
Dr. Öğr. Üyesi Zerrin TOKER
Dr. Adem ÇİLEK
Dr. Ali YILMAZ
Dr. Aylin ALBAYRAK SARI
Dr. Burcu ULUTAŞ
Dr. Ersin ŞAHİN
Dr. Fatih BEKTAŞ
Dr. Funda EKİCİ
Dr. Göksel ERDEM
Dr. H. Çiğdem YAVUZ
Dr. Hakan TURAN
Dr. Mahmut ARIKAN
Dr. Mehmet YAPICI
Dr. Nurcan TEKİN
Dr. Remzi YILDIRIM
Dr. Seçil Dayıoğlu
Dr. Suna ÇÖĞMEN
Ar. Gör. Özge ERDEMLİ

VIIth International Eurasian Educational Research Congress

10-13 Eylül 2020 - 10-13 September 2020
Eposta: ejercongress@gmail.com **Web:** www.ejercongress.org

EJERCongress 2020 ULUSLARARASI DAVETLİ VE BİLDİRİLİ KATILIMCILAR

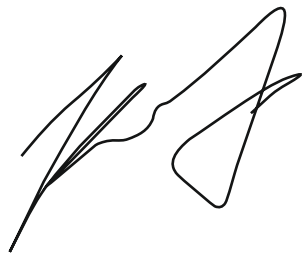
EJERCongress 2020 INTERNATIONAL INVITED AND PRESENTING PARTICIPANTS

BİLDİRİLİ KATILIMCILAR PRESENTING PARTICIPANTS	**KURUM** INSTITUTION	**ÜLKE** COUNTRY
Dr. Öğr. Üyesi Elif Ünal Bozcan	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi
Rahme Uygarer	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	Doğu Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Zouheir Abida	Tunus	Faculty of Economics and Managment of Sfax
Jalal Jumshudi	Azerbaycan	Baku, Azerbaijan
Dr. Oluwatoyin Ajani	Güney Afrika	University of Zululand
Doç. Dr. Maryna Boichenko	Ukrayna	Sumy State Pedagogical University Named After A.s.makarenko
Doç. Dr. Amin Azimkhani	İran	İmamreza İnternational University
Doç. Dr. Faisal Abdelfattah	Suudi Arabistan	Imam Abdulrahman Bin Faisal University
Doç. Dr. Zihniye Okray	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	Lefke Avrupa Üniversitesi
Falalu Abdulra'uf Musa	Nijerya	Federal Polytechnic Kaura-Namoda
Wilis Putri Hapsari	Endonezya	Yogyakarta State University
Dr. Öğr. Üyesi Senem Sanal	Kuzey Kıbrıs Türk	Uluslararası Final Üniversitesi

Erginel	Cumhuriyeti	
Dr. Öğr. Üyesi Hafiz Ghufran Ali Khan	Pakistan	International Islamic University Islamabad Pakistan
Muhammad Zafar	Pakistan	Baltistan University Skrdu
Majid Keyvan	İran	Faraboom
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Can	ABD	Governors State University
Prof. Dr. Şenel Poyrazlı	ABD	Penn State University
Prof. Dr. Mehmet Çağlar	Güney Kıbrıs Rum Kesimi	European University of Lefke
Prof. Dr. İbrahim Duyar	ABD	University of Arkansas At Little Rock
Lloyd Jackson	ABD	Kansas Public Schools
Prof. Dr. Ryan Duffy	ABD	University of Florida
Dr. Öğr. Üyesi Behiye Akacan	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	Lefke Avrupa Üniversitesi
Öğr. Gör. Dervise Amca Toklu	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	Yakın Doğu Üniversitesi
Dr. Naimi Amara	Cezayir	Hassiba Benbouali University
Arş. Gör. Fatima Kizil	ABD	Syracuse University
Dr. Ahmet Koç	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Dr. Könül Abaslı	Azerbaycan	Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi (Unec)
Dr. Eda Ermağan Çağlar	Birleşik Krallık	Northampton Üniversitesi
Dr. Marchee Picardal	Filipinler	Cebu Normal University
Doç. Dr. Jay Picardal	Filipinler	Cebu Normal University
Doç. Dr. Jennifer Pano	Filipinler	Cebu Normal University
Namood-E-Sahar	Pakistan	Quaid-İ-Azam University, Islamabad, Pakistan
Dr. Nazaruddin Ali Basyah	Malezya	Universitas Syiah Kuala
Dr. Öğr. Üyesi Nedime Karasel Ayda	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	Girne Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Bengu Berkmen	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Gürcan Seçim	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi
Doç. Dr. Ahmet Güneyli	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	Lefke Avrupa Üniversitesi
Doç. Dr. Güner Konedralı	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	Atatürk Öğretmen Akademisi
Hanife Falyalı	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	Yakın Doğu Üniversitesi
Düriye Onbaşı	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	Yakın Doğu Üniversitesi
Doç. Dr. Serap Özbaş	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	Yakın Doğu Üniversitesi
Nurullah Eryılmaz	Birleşik Krallık	University of Bath
Dr. Öğr. Üyesi Samire Hasanova	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	Yakın Doğu Üniversitesi
Öğr. Gör. Merve Akgül	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	Kıbrıs Amerikan Üniversitesi
Prof. Dr. Gökçe Keçeci	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	Kıbrıs Amerikan Üniversitesi
Talat Karamanoğlu	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	Yakın Doğu Üniversitesi
Dr. Derya Ölcener Ariburnu	Almanya	Tubingen Uni.
Dr. Öğr. Üyesi Lala Mala	ABD Virjin Adaları	Kokobombo
Lamia Büşra Yeşil	Almanya	Uli-Wieland-Grundschule Vöhringen
Dr. Öğr. Üyesi Seren Başaran	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	Yakın Doğu Üniversitesi
Ibtsam Balout	Libya	Ecraa
Ahmet Altınok	Hollanda	University of Groningen
Dr. Öğr. Üyesi Hülya Şenol	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	Doğu Akdeniz Üniversitesi
Aykan Ki	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	KKTC MEB
Dr. Öğr. Üyesi Samire Hasanova	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	Yakın Doğu Üniversitesi

Doç. Dr. Veclal Gunduz	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	Akdeniz Karpaz Üniversitesi
Dr. Müslim Alanoglu	Karadağ	Türkiye Cumhuriyeti Podgoritsa Büyükelçiliği
Dr. Öğr. Üyesi Mutlu Kale	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	Doğu Akdeniz Üniversitesi
Dr. Yavuz Ercan Gül	Kırgızistan	Kırgızistan Türkiya Manas Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Alp Karaca	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	Kıbrıs Amerikan Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Alp Karaca	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	Kıbrıs Amerikan Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Semira Karuko	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	Yakın Doğu Üniversitesi
Dr. Yeşim Keşli Dollar	ABD	Texas Tech Universitesi
Dr. Öğr. Üyesi Figen Yaman Lesinger	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	Yakın Doğu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ayhan Dolunay	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	Yakın Doğu Üniversitesi
Doç. Dr. Fevzi Kasap	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	Yakın Doğu Üniversitesi
Ata Kalaycıoğlu	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	Yakın Doğu Üniversitesi
Doç. Dr. Hasan Özder	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	Atatürk Öğretmen Akademisi
Doç. Dr. Ugorji Ogbonnaya	Güney Afrika	University of Pretoria
Öğretmen Emine Kıral	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	Kıbrıs Sağlık ve Toplum Bilimleri Üniversitesi
Öğr. Gör. Rukiye Uslu	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	Yakın Doğu Üniversitesi

Prof. Dr. H. Ferhan ODABAŞI

Anadolu Uni. FoED Dean

İÇİNDEKİLER

Programlama Dilleri Dersini Almış Öğrencilerin Karşılaştıkları Zorluklar 31

Abdullatif Kaban

Çocuk Evleri Sitesinde Kalan Ergenler ile Ailesinin Yanında Yaşayan Ergenlerin Babalık Rolüne İlişkin Algılarının İncelenmesi 39

Abdulvahap Alperen Aksüt Elif Yeşim Üstün

Eğitsel Dijital Oyun Tasarımına ve Uygulanmasına Yönelik Öğretmen Adaylarının Görüşlerinin İncelenmesi 55

Ahmet Berk ÜSTÜN

Artırılmış Gerçeklik Tabanlı Eğitsel İçerik Tasarımına Yönelik Öğretmen Adaylarının Görüşlerinin İncelenmesi.. 63

Ahmet Berk ÜSTÜN

Okulların Finansal Kaynaklarının Okula Yansımaları 71

Osman Ferda Beytekin Ahmet Bulut

STEM Etkinliklerinin Özel Yetenekli Öğrencilerin Problem Çözme ve Bilimsel Süreç Becerilerine Etkisi 86

Ahmet Yıldız

Geogebra Etkinliklerinin Özel Yetenekli Öğrencilerin Geometrik Düşünme Düzeylerine ve Geometrik Öz-Yeterlik Algılarına Etkisi 93

Ahmet Yıldız

Sınıf Öğretmenlerinin Öz Yeterlilik İnançlarına İlişkin Görüşleri [] 103

Ali Rıza ERDEM Cezmi BALOĞLU

Uzaktan Öğretim Deneyi: Matematiksel Tanımlar 112

Arzu Aydoğan Yenmez

Lisansüstü Bilimsel Araştırma Günleri Bilimsel Etkinliğinin Değerlendirilmesi 119

Asiye Şengül Avşar

TÜBİTAK Proje Yarışmalarına Katılan Ortaokul Öğrencilerinin Araştırma Projeleri Hakkındaki Öz Değerlendirmeleri 131

Ayşe Koç Şeyma Çalik Tuba Şenel Zor Oktay Aslan Erhan Zor

Covid-19 Sürecinde Lise Matematik Öğretmen ve Öğrencilerinin Web Tabanlı Uzaktan Eğitim Uygulamaları Hakkındaki Görüşleri 141

Ayten Erduran Burçin İnce Muslu

Köy Okulundan Uzaktan Eğitime Bir Bakış 154

Banu Özdemir Derya Aslan Sürek Özkan Kılıç Aygül Dinç

Fen Bilimlerinde Kavram Yanılgısı, Kavram Öğretimi İle İlgili Yapılan Yüksek Lisans ve Doktora Çalışmalarının İncelenmesi (2000-2019) 168

Betül Yılmaz Ümit İzgi Onbaşılı Fatih Topal

Eğitimde Ara Mekan Tasarımlarının Etkisi: Üniversiteye Dönüştürülmüş Yapılarda Ara Mekan Kriterleri 183

Büşra Tankut Rengin Zengel

Neden Öğretmen Olmak İstiyorum? 192

Cemile Balık Derya Atik Kara

Pandemide Akademik Uyumu Yordayan Faktörler: İçedönüklük Ve Öz-Düzenlemeli Öğrenme 202

Fatma Cemre Yavuz Selahiddin Öğülmüş

Forest Pedagogy as an Alternative Approach to Education in The COVID-19 Period 208

Cumhur Güngör Aylin Saltürk

Revize Edilmiş Görünüş Şemaları Ölçeği: Türkçe Versiyonun Psikometrik Özellikleri 217

Çiğdem Keven-Akliman

İletişim Alanındaki Yüksek Lisans Öğrencilerinin Gözünden Bilimsel Araştırma Ve Nicel-Nitel Yaklaşımlar 231

Çiğdem Yasemin Ünlü

Üniversite Öğrencilerindeki Belirsizliğe Tahammülsüzlüğün Yetişkin Ayrılık Anksiyetesi ve Psikolojik Dayanıklılık Kavramları Aracılığı ile Değerlendirilmesi 242

Pınar Kırık Derya Eryiğit Halil Ekşi

Designing Intercultural Communicative Competence Activities for Young EFL Learners 255

Derya Tuzcu Eken

Sanat Eğitiminde Görsel Kültür Kuramı ve Sürdürülebilir Kalkınma Eğitimi Bağlamında Bir Eylem Araştırması. 266

Duygu Erikan Nuray Mamur

Web Macerası (Webquest) Yönteminin Canlılarda Üreme Büyüme Ve Gelişme Ünitesindeki Başarı, Tutum Ve Medya Okuryazarlıklarına Olan Etkisi 283

Ece Çepiç Hatice Mertoğlu

Okul Öncesi Öğretmenlerinin FeTeMM Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi 294

Investigation of Pre-School Teachers' STEM Awareness Levels 294

Eda Erdaş Kartal Günkut Mesci

Eğitim Ve Bilim Dergisinde Matematik Alanında Yayımlanmış Makalelerin Betimsel İçerik Analizi 302

Meryem Özturan Sağırlı Esra Karakaş Elif Atıcı

Fen Öğretmen Adaylarının Sosyobilimsel Konulara Yaklaşımı 314

Elif Ece Adal Jale Çakıroğlu

Çevrimiçi Kavram Öğretim Materyaliyle Desteklenen Öğretim Yöntemlerinin Akademik Başarı ve Kalıcılığa Etkisi 328

Emre Yılmaz Fikret Korur

XXI. Yüzyılda Öğretmen Eğitiminde Model Arayışları 342

Faik Benli

Intercultural Sensitivity Levels of Pre-service English Language Teachers 351

Feryal Cubukcu

Bilişim Teknolojileri Öğretmenlerinin Eğitim 4.0 Uygulamalarında Yaşadıkları Çatışmaların İncelenmesi 359

Osman Ferda Beytekin Figen Ata Çiğdem

COVID-19 Pandemisinin Çocuk Sağlığı Üzerindeki Etkileri 373

Gökhan Güneş

LGS Fen Bilimleri Sorularının Fen Bilimleri Öğretim Programına Göre Değerlendirilmesi 378

Gökhan Taşkın Gökhan Aksoy

BİLSEM'de Çalışan Matematik Öğretmenlerinin Matematik Eğitiminde Yaşadıkları Sorunların İncelenmesi 386

Gülcihan Su Orkun Coşkuntuncel

Fen bilgisi ve Matematik Öğretmeni Adaylarının Devamsızlık Tutum Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi 393

Kübra Polat Duygu Altaylı Özgül Gülçin Oflaz Gülseda Eyceyurt Türk

İlkokul Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Sürecinde Yaşadığı Sıkıntılar 402

Güneş Akça Ergün Akgün

Öğrenme Sürecinde Yeni Eğilimler: Birey ve Toplum Eksenli Bir Model Entegrasyonu ve Allosterik Öğrenme Modeli 410

Gürcan Demirogları Burcu Demirogları

Eğitim Araştırmalarında "Kendi Cihazını Getir" Eğilimleri 418

Hakan Altınpulluk Hakan Kılınç

Otizm Spektrum Bozukluğu Bağlamında Çevrimiçi Öğretim Çalışmalarının Sistematik Tarama Yöntemiyle İncelenmesi 427

Hamza Polat Elif Taşlıbeyaz Murat Tolga Kayalar

Okul Sosyal Çalışma Programı Geliştirme Olanakları 441

Hasan Coşkun

Multi-level Analysis on the Relationship between Information and Communication Technology and Reading Literacy: Digital Reflections from PISA 2018 454

Hasan Yücel Ertem

Eğitsel Değerlendirme ve Tanılama Sürecinin Rehberlik ve Araştırma Merkezi(RAM) Personeli ve Özel Eğitim Öğretmenlerinin Görüşleri Açısından İncelenmesi 459

Havva Bilgen Zehra Atbaşı

Kariyer Müdahalelerinin Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Kariyer Olgunluğuna Etkisi: Meta-Analitik İnceleme 474

Hazel Duru

Sınıf Öğretmeni Adaylarının STEM Tabanlı Hazırladıkları Ders Planlarının İncelenmesi 485

Muhammet Özden Hicran Özkul

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Dersinin Amacına Yönelik Farkındalıkları 490

Hüseyin Bayram

Mantar Tipi Yönetim Ölçeği 498

Hüsnü Ergün

2018 - 2019 Yükseköğretim Kurumları Sınavına GöreUzaktan Öğretim Lisans Programlarına Yerleşenlerin Özellikleri 507

İstek Aksak Kömür

Gerçekçi Matematik Eğitimi Yaklaşımının 12. Sınıf Üstel Ve Logaritma Fonksiyonları Öğretiminde Öğrenci Başarısına Etkisi 520

Koray Çamel Fatma Berna Benli

Lisans Öğrencilerinin Kişilik Özelliklerinin Oyuncu Tiplerine ve Oyunlaştırılmış Eğitsel Platformları Kullanma Tutumlarına Etkisi 526

Mehmet Ali Ustaoğlu Feray Uğur Erdoğmuş Özgen Korkmaz Recep Çakır

Üniversite Öğrencilerinin Çevrim İçi Eğitime Yönelik Deneyimleri, Geliştirdikleri Dirençler ve Başa Çıkma Stratejileri 537

Mehmet Ali Yılık Mine Muyan-Yılık

Akademik Beklentilere İlişkin Stres ve Sınav Kaygısının Kanonik Korelasyon Analizi ile İncelenmesi 548

Mehmet Emin Turan

Türkiye'de Ruh Sağlığı Psikolojik Danışmanlığının Gelişimi 557

Zeliha Handenur Sağlıklı Mine Muyan-Yılık

Rehabilitasyon Psikolojik Danışmanlığının Türkiye'deki Olgunlaşma Süreci 567

Yunus Havan Mine Muyan-Yılık

İlkokul ve Ortaokullardaki Okul Geliştirme Uygulamalarına İlişkin Öğretmen ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri 575

Mustafa Doğan Esen Altunay

Öğretmenlerin Kişilik Özellikleri, Örgütsel Vatandaşlık Davranışları ve İş Doyumları Arasındaki İlişkilerin Analizi 580

Müslim Alanoğlu

Bir Erken Cebir Uygulamasının Üçüncü Sınıf Öğrencilerin Fonksiyonel Düşünme Becerilerine Etkisi* 590

Nejla Öztürk Gizem Güzeller İlkay Saygılı Işıl İşler-Baykal

İlkokullarda Aile Katılımına İlişkin Veli Görüşleri Parents' Views on Family Involvement in Primary Schools 600

Nermin Karabacak Şenol Sezer

Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanımlarına Yönelik Tutumları ile Siber Zorbalık Davranışlarının İncelenmesi 613

Neşe Kurt Demirbaş

Öğretmen Adaylarının Mikrobiyal Hastalıklar ve Kişisel El Hijyeni Hakkında Farkındalık Düzeyleri 620

Nida Bayındır

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Dijital Eğitimde Dijital Güvenlik İhtiyaçlarının Belirlenmesi 626

Nida Bayındır

Okul Yöneticilerinin Pedagojik Yetkinlikleri Üzerine Nitel Bir Araştırma 633

Nihal Mert Gedik Münevver Çetin

Üstün Yetenekli Öğrencilere Yönelik Yayınlar Hakkında Veli Görüşleri 646

Nisa Gökden Kaya Gülendam Akgül

Yaşanabilir Bir Gelecek İçin Çevresel Sürdürülebilirlik: Öğretmen Görüşlerine Dayalı Bir Araştırma 654

Nurbanu Şeren Hilal Mert

Eğitim Yönetimi Doktora Tezlerinde Üretilen Bilginin, Bilimin İşlevleri Açısından Değerlendirilmesi 666

Nurdan Ödemiş Keleş Yılmaz Tonbul

Ergenlerde Kariyer Karar Verme Güçlükleri ve Kariyer Kaygısının Yordayıcısı Olarak Sıfatlara Dayalı Kişilik Özellikleri 685

Osman Söner

9. Sınıf Kimya Ders Kitabı Kimya Bilimi Ünitesinin Bilimsel Okuryazarlık Bileşenleri Bağlamında İncelenmesi ... 695

İlknur Ceyhan Sinal Oya Ağlarcı Özdemir

Ortaokul Matematik Öğretmenlerin Piramit Kavramına İlişkin Pedagojik Alan Bilgileri 703

Ömer Şahin

Türkiye'de Yapılan Araştırmalarda Akademik Güdülenme ile Akademik Öz-Yeterlik Arasındaki İlişki: Bir Meta-Analiz Çalışması 716

Petek Akman Özdemir

Okul Öncesi Dönemde Bütünleştirilmiş Etkinliklerle Çocuk Hakları 730

Pınar Bağçeli Kahraman Özge Diker Sümeyra Elif Nasır

Öğretmenlerin Öğrencilere Liderliği – Teachers' Leadership To The Students 745

Remzi Yıldırım

Hızlı Uzaktan Eğitim Planlama Sürecine Yönelik Öneriler: Pandemi Döneminde Bilişim Teknolojileri Dersinin Uzaktan Eğitime Taşınması Örneği 752

Satı Durmuşkaya Hatice Gökçe Bilgiç

Çevrimiçi Terapi Alanında Türkiye'deki Bilimsel Dergilerde Yayınlanan Makaleler Üzerine Bir İnceleme 761

Seda Sevgili Koçak

Güncel bir Kavram Olarak Kapsayıcı Eğitime Öğretmen Adaylarının Bakış Açısı 770

Sultan Selen Kula

Üniversite Öğrencilerinin COVID-19 Pandemi Sürecindeki Algılanan Sosyal Destekleri ve Sanal Sosyal Destekleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi 785

Serap Özdemir Bişkin Fatma Kocaayan

Öğretmen Adaylarının Felsefeye Öğrenmeye İlişkin Görüşleri: Bir Metafor Çalışması 792

Serap Yılmaz Özelçi Suna Çöğmen

Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme Dersi ile İlgili Deneyimlerinin İncelenmesi 800

Serkan Aslan

Ortaokul Öğrencilerinin Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi 810

Serkan Aslan

Çocuk Hakları ve Demokrasi Eğitiminin Çocuklar Üzerindeki Etkilerine Dair Aile Görüşleri 820

Nefise Semra Erkan Sevi Kent Kükürtcü

İç Mimarlık Bölümünde Uzaktan Eğitim Süreci ve Öğrenci Deneyimleri 828

Sevinç Alkan Korkmaz H. Çiğdem Zağra

Sosyal Bilgiler Eğitiminde Bir Rehberlik Çalışması: İyilik Görevleriyle Davranış Denetimi Sağlama 837

Sezgin Elbay

Atatürk'ün Liderlik Özelliklerine İlişkin Yazılan Anlatıların Tarihsel Okuryazarlık Becerileri Açısından İncelenmesi 848

Sezgin Elbay

Covid-19 Sürecinde Uzaktan Eğitim: Eğitim Fakültesi Perspektifi 857

Distance Education During COVID-19: Perspective of the Faculty of Education 857

Sultan Edip Ergün Akgün

Türkiye'de Erken Çocuklukta Matematik İle İlgili Yapılmış Makalelerin İncelenmesi 861

Sultan Kaya Meral Melekoğlu

Yaşam Sürdürebilirliği Envanteri Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması 877

Sümeyye Burhan Halil Ekşi Mine Sayın Füsun Ekşi

COVID 19 Salgını Sürecinde İlkokul Velilerinin Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşleri 892

Şefika Tatar

Öğretmen Etkililiği Eğitimi Modeli Bağlamında Bir Okul Öncesi Öğretmeninin Disiplin Uygulamalarının İncelenmesi 901

Ş.Hülya Kurt

Matematik Dersi Öğretim Programı Geometri ve Ölçme Öğrenme Alanları Kazanımlarının Düşünme Becerileri Açısından İncelenmesi 914

Şeyda Aydın Seda Şakar

Uzaktan Eğitim Öğrencilerinin Akademik Başarı Durumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi 921

Tarık talan

Öğretmenlerin Prosedür Adalet Algıları, İş Memnuniyetleri ve Okuldan Ayrılma Niyetleri Arasındaki İlişkiler.. 931

Tevfik Uzun

Anadolu Meslek Programı Elektrik Elektronik Alanı Öğrencilerinin İşletmede Beceri Eğitimi Deneyimleri (Şişli Örneği) 936

Turan Tolga Vuranok

Öğretmen Algılarına göre Okullarda Örgütsel Sinerji Düzeyinin İncelenmesi 946

Tuba Akpolat Ahmet Faruk Levent

Ondalık Gösterim Konusuna İlişkin Kavram Yanılgılarının Dijital Kavram Karikatürleriyle Giderilmesine Yönelik Öğrenci Görüşleri 966

Tuba Yenil Burçin Gökkurt Özdemir

Sınıf Öğretmeni Adaylarının STEM'e Yönelik Tutumları 976

Yaprak Armutcu Ayten Pınar Bal

5.Sınıf Matematik Ders Kitabı İçeriğinin Program Kazanım ve Kazanım Açıklamalarını Karşılama Durumu 983

Züleyha Yıldırım Yakar

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üni..... 983

İlkokul Öğretim Programlarındaki Kazanımların Eleştirel Düşünme Becerileri Açısından Değerlendirilmesi 997

Ahmet Akkaya

İlkokullarda Yetiştirme Programının Öğretmen, Okul Yöneticisi Ve Veli Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. 1007

Ahmet Akkaya Hacı Ömer Beydoğan

Kamu Kurumlarının Çocuklar İçin Hazırlamış Olduğu Web Sitelerinin İncelenmesi 1027

Ayten Doğan Keskin

Pandemi Döneminde Öğrencilerin Uzaktan Eğitime Hazırbulunuşluk Düzeyi 1034

Betül Özaydın Özkara

No Idea is Fine Unless Finely Expressed:..... 1042

Opening Lines in SSCI Journals about Giftedness 1042

Burcu Seher Çalıkoğlu

İzmir Demokrasi Uni..... 1042

Coğrafya Öğretiminde Allosterik Öğrenme Modeline Göre Tasarlanmış Bir Etkinlik: Harita Becerileri Örneği 1053

Cennet Şanlı

Özgür Bir Eğitim Sistemi Olarak Fichte'nin Ben'i ve Emile 1071

Derya Ölçener Arıburnu

Maltepe Üniversitesi 1071

Hemşirelik Öğrencilerinin COVİD-19 Pandemisi Sürecinde Depresyon, Anksiyete Ve Stres Düzeylerinin Belirlenmesi 1079

Hilal Seki Öz Elif Kaya

Kaynaştırma Eğitimine Yönelik Problem Senaryolarına Öğretim Teknolojileri Temelli Çözüm Önerileri 1088

Seda Özer Şanal Böte Tülay Dargut Güler Böte Fulya Torun Böte

Soyutlama Öğretimi İçin Okul Öncesi Düzeyinde Etkinlik Geliştirme ve Uygulama: Öğrenci ve Öğretmen Görüşleri..... 1102

Fulya Torun Böte Nisa Başara Baydilek

Soyutlama Öğretimi İçin Okul Öncesi Düzeyinde Etkinlik Geliştirme ve Uygulama: Öğrenci ve Öğretmen Görüşleri..... 1117

Fulya Torun Böte Nisa Başara Baydilek

Çocuk Gelişimi Öğrencilerinin Etkinlik Planlarındaki Sosyal Duygusal Alan Kazanımları..... 1133

Hilal Hatice Ülkü

Öğretmenlerin Sınıf İçi İletişim Algısı: Kahramanmaraş İli Örneği..... 1142

İbrahim Taşdemir Mehmet Doğan

Ortaokullarda Görev Yapan Branş Öğretmenlerin Motivasyon Etkenleri 1153

Mehmet Doğan İbrahim Taşdemir

İkinci Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Eğitsel Oyunlar: Bir Eylem Araştırması 1164

Mehmet Arif Bozan Nihan Akkocaoğlu Çayır

E-Öğrenme Stilleri ile E-öğrenmeye Yönelik Tutumların İlişkisi 1172

Melisa Kiraz Sultan Okumuşoğlu

Türkiye'deki Bilimsel Yayınların Araştırma Alanlarına Göre Bibliyometrik Analizi 1183

Muhammet Damar Güzin Özdağoğlu Onur Özveri

Koronavirüs (Covid-19) Sürecinde Bireylerin Umutsuzluk ve Yalnızlık Düzeyinin Kestirilmesi 1198

Muhammed Kızılgeçit Murat Çinici

Okul Yöneticilerinin Pedagojik Yetkinlikleri Üzerine Nitel Bir Araştırma..... 1204

Nihal Mert Gedik Münevver Çetin

Erken Çocukluk Döneminde Bulunan Çocuklara Yönelik Geliştirilen Stem Eğitim Uygulamalarının İncelenmesi 1218

Özge Savaş Perihan Tuğba Şeker

Üniversite Hazırlık Sınıfı Öğrencilerinin 21. Yüzyıl Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*... 1227

Sinem Aydın Burcu Duman

Pandemi Sürecinde Eba Hakkındaki Öğretmen Görüşleri 1239

Şerife Ertuğrul

Yeditepe Üniversitesi 1239

Sınıf Eğitimi Lisans Programı Ders İçeriklerinin 21. Yüzyıl Becerileri Kapsamında İncelenmesi 1244

Tuğçe Bayram Nihal Bayram Merve Elmas Ahlatçıoğlu İlkay Aşkın Tekkol

İlkokul Öğrencilerinin Okumaya Yönelik Tutumlarının İncelenmesi 1252

Vahit Ağa Yıldız Durmuş Kılıç

Çocukların Gözünden “Geçmiş, Bugün ve Gelecekte Salgın Hastalıklar” Konulu Resimlerinin Analizi 1259
Yelda Usal
Comparison of Illustrative Cases: Changes in Students’ Understanding and Perceptions of NOS 1270
Ayşegül Çilekrenkli Beyza Okan Ebru Kaya

Okul Öncesi Dönemde Bütünleştirilmiş Etkinliklerle Çocuk Hakları

Pınar Bağçeli Kahraman — Bursa Uludağ Üniversitesi
Özge Diker — MEB
Sümeyra Elif Nasır — MEB

ÖZET

Problem Durumu: Çocuk haklarının okul öncesi dönemden itibaren öğretilmesiyle çocuklar haklarını, kendini korumayı, saygı duymayı, kendi davranışlarının başkaları üzerindeki etkisini öğrenebilmekte ve haklarını öğrenip içselleştirebilmektedir. Yapılan araştırmalar incelendiğinde, okul öncesi dönem çocuklarını çocuk hakları konusunda eğitmeye yönelik yeterli düzeyde çalışmanın yapılmadığı görülmektedir. Bu çalışma da bütünleştirilmiş etkinlikler yoluyla planlanan ve uygulanan çocuk haklarını eğitiminin çocukların çocuk haklarına ilişkin görüşlerinde etkili olup olmadığını belirlemeyi amaçlamaktadır.

Yöntem: Bu çalışma eylem araştırması deseniyle tasarlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme ile belirlenmiş ve 25 çocuk ile yürütülmüştür. Yapılan uygulamalarda çocuk haklarına yönelik olarak haftada bir yarım günlük eğitim akışı şeklinde dört haftalık oyun, drama, sanat ve Türkçe etkinlikleri bütünleştirilmiş etkinlik olarak planlanarak uygulanmıştır. Araştırmada veri toplama nitel araştırma yöntemlerinden görüşme ile gerçekleştirilmiş ve 10 adet açık uçlu soruya yer verilmiştir. Elde edilen veriler betimsel analiz yoluyla incelenmiştir.

Bulgular: Araştırma sonucunda çocuk haklarına yönelik verilen eğitimin çocukların çocuk haklarına yönelik görüşlerinde farklılığı sağladığı gözlemlenmiştir. Çocukların başlangıçta hak kavramına ilişkin bilgi ve bilinç düzeylerinin oldukça düşük olduğu belirlenmiştir. Uygulamanın sonucunda çocukların temel haklarının farkında olup sorulan sorulara daha bilinçli cevaplar verdiği söylenebilir.

İleriye Dönük Araştırma ve Uygulama İçin Öneriler: Okulöncesi dönemde çocuk hakları eğitimine ilişkin araştırmaların aile katılımını da içerecek şekilde planlanmalıdır. Ayrıca değerlendirmenin gözlem, resim tekniği gibi farklı veri toplama yöntemleri ile de desteklenmesinin daha derinlemesine sonuç almak için önemlidir.

Anahtar Sözcükler: Çocuk hakları eğitimi, Okul öncesi dönem, Okul öncesi dönem çocuğu, Bütünleştirilmiş etkinlikler.

Abstract

Problem Statement: By teaching children's rights from pre-school period children can learn their rights, protect themselves, respect to other people, learn effect of their own behavior on others and internalize their rights. When the researches were examined, it was determined that there was not enough studies about educating preschool children on children's rights. This study aims to determine whether the children's rights education planned and implemented through integrated activities is effective on children's views.

Method: This study was designed with an action research design. The study group was determined by appropriate sampling, one of the purposeful sampling methods, and was conducted with 25 children. Play, drama, art and Turkish activities were planned for four weeks as a half-day training and implemented as integrated activities. Data collection in the study was carried out through interviews consisting of 10 open-ended questions. The obtained data were analyzed through descriptive analysis.

Findings: As a result of this study, it was determined that education on children's rights provides difference in children's views on children's rights. It can be said that the knowledge and consciousness level of children about the concept of right is quite low at the beginning. As a result of the education it was determined that children were aware of their fundamental rights and give more conscious answers to the questions asked.

Recommendations: Researches on child rights education in the preschool period should be planned to include family participation. In addition, it is important to support the assessment with different data collection methods such as observation and painting technique in order to get more in-depth results.

Key words: Child rights education, Preschool period, Preschool children, Integrated activities.

Giriş

Topluma faydalı, insan haklarına saygılı bir birey yetiştirmenin temeli önce kendi haklarını bilen ve bu hakları özümseyen bireyler yetiştirilerek atılabilir. Çocuğun bakıma ve özene gereksinim duyan bir insan olması nedeniyle doğuştan sahip olduğu hakların tümüne "çocuk hakları" denmektedir (Akyüz, 2015). Çocuk hakları; yaşama, korunma, gelişim ve katılım gibi hakları birlikte tanımlayan evrensel bir kavramdır. Birleşmiş Milletler 20 Kasım 1959'da Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni imzalayarak çocukların yaşam kalitesini hak ettikleri düzeye çıkarmayı hedeflemiştir. Hem insan olmasından, hem de bakıma ve korunmaya muhtaç bir birey olmasından kaynaklanan bu haklar çerçevesinde oluşturulan hukuk kuralları ile çocuğun zihinsel, bedensel, sosyal ve duygusal gelişimleri korunmakta, böylece çocuğun bir birey olarak temel haklarını ve ödevlerini bilmesini amaçlamaktadır (Karaman Kepenekçi, 2003; Uçuş ve Şahin, 2012).

Çocuklara haklarının eğitimi, çevresindeki bireylere saygı duygusunu geliştirmeyi, onlara haklarını öğretmeyi ve bu hakları koruma yollarını içermektedir (Flowers, 2010; Uçuş, 2013). Bu eğitim süreci, çocuk hakları sözleşmesine uygun eğitim uygulamalarını kapsamaktadır (Howe & Covell, 2010). Eğitim çocuk haklarının bilinmesi, korunması ve bu haklara saygı gösterilmesinde en doğru yoldur (Turupcu ve Gültekin Akduman, 2015). Çocuk hakları, çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanmasını içeren yaşamsal haklar; çocuğun gelişimi için gerekli olan oyun, dinlenme, eğitim gibi hakları içeren gelişme hakları, ihmal ve istismardan çocuğun korunmasını içeren korunma hakları ve çocuğun aile, okul ve toplum üçgeninde etkili olmasını içeren katılım hakları olarak sınıflandırılmaktadır (Akyüz, 2015; Yıldırım Doğru, 2014).

Çocuk haklarının okul öncesi dönemden itibaren öğretilmesiyle çocuklar, haklarını, kendini korumayı, saygı duymayı, kendi davranışlarının başkaları üzerindeki etkisini öğrenebilmekte ve haklarını öğrenip içselleştirebilmektedir. Bu eğitim süreci, çocuk hakları sözleşmesine uygun eğitim uygulamalarını kapsamaktadır (Howe ve Covell, 2005; Howe ve Covell, 2010; Kozikoğlu, 2018; Lundy ve O'Lynn, 2018;Neslitürk ve Ersoy, 2007; Uçuş, 2013). Çocukların haklarını yaşantıya dönüştürme sürecinde öğretmenin çocuk haklarını bilmesi, oyun, hikâye, drama gibi farklı etkinliklerle sınıf içi ve sınıf dışı uygulamalar yapması gerekmektedir (Hassi, Niemelä, Paloniemi, Piekkari & Wolde,2015; Kozikoğlu, 2018; Uçuş, 2013). Ancak Öztürk, Eren ve Topçu (2019) sınıf öğretmenleri ile yaptığı araştırmada, çocuklara haklarının uygulamalı olarak öğretilmediğini, okulların ve sınıfların amaçlarından birinin çocuk hakları olmadığını ve okulların bu özelliklere uygun olmadığını belirlemişlerdir. Aynı şekilde Ersoy (2012) da, çocuk haklarının genellikle geleneksel yöntemlerle öğretildiğini belirtmektedir. Ayrıca yapılan çeşitli araştırmalar Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin yeterince bilmediklerini, derslerinde çok fazla yer vermediklerini ve yapılan etkinliklerin yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir (Asimaki, Koustourakis, Lagiou ve Berdeni, 2018; Ersoy, 2012; Shumba, 2003). Kozikoğlu (2018) ise okul öncesi öğretmenlerinin çocuk hakları ve çocuk katılım hakkına ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçladığı çalışmasında, öğretmenlerin çoğunun çocuk haklarını yaşama, gelişme, korunma ve katılım hakları doğrultusunda açıkladıklarını belirlemiştir. Sadıkoğlu ve Topsakal (2017) okul öncesi dönemde çocuk haklarına yönelik çalışmaların sınırlı sayıda olduğunu ifade etmektedir. Türkiye'de yapılan araştırmalar incelendiğinde okul öncesi dönem çocuklarına yönelik çocuk hakları eğitimini uygulayan sadece iki çalışmaya rastlanmıştır (Washington, 2010; Kent Kükürtçü, 2019). Correiaa, Camiloa, Aguiara ve Amaro (2019) yaptıkları meta analiz çalışmasında da, inceledikleri araştırmaların genel olarak öğretmenlerin uygulama ve görüşlerine dayandığını, çocukları temel alan araştırmaların ise sınırlı sayıda olduğunu belirlemişlerdir. Oysa okul öncesi dönem temel alışkanlıkların, beceri ve değerlerin kazanıldığı dönemdir. İleri yaşlarda verilen çocuk hakları eğitimi kişilerin bilgi düzeylerinde değişiklik yapsa da, bu eğitim değerlere büyük oranda dönüşmemektedir. Haklarının gelişim seviyelerine ve ihtiyaçlarına uygun etkinlikler ile verilmesi çocuğun hem bu sürece aktif olarak katılmasını sağlamakta hem de çocukların haklarını özümsemesini sağlamaktadır. Dolayısıyla çocukların çocuk hakları doğrultusunda eğitim almaları, sözleşmenin içeriğini içselleştirmelerini sağlayacak ve haklar ile sorumluluklara duyarlı, hak arama yollarını bilen demokratik yurttaşların yetişmesini kolaylaştıracaktır (Dinç, 2015). Bu çalışma çocuk haklarını içeren bütünleştirilmiş etkinlikler yoluyla planlanan ve uygulanan eğitsel faaliyetlerin çocukların çocuk haklarına ilişkin görüşlerinde etkili olup olmadığını belirlemeyi amaçlamaktadır.

Yöntem

Bütünleştirilmiş etkinlikler yoluyla okul öncesi dönem çocuklarına çocuk hakları eğitiminin verilerek etkililiğinin incelenmesi amaçlanan bu çalışma eylem araştırması deseniyle tasarlanmıştır. Eylem araştırması gelişim ve değişimi sağlama amacına yönelik olarak bireylerin kendi uygulamalarını içeren, verilerin sistematik bir şekilde toplandığı, sorgulandığı ve yeni eylem planlarının hazırlanarak uygulandığı bir süreçtir (Gürgür, 2017).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme ile belirlenmiştir. Araştırmacılardan biri sınıfın öğretmenidir. Diğer iki araştırmacı da eğitimin planlanmasında sınıf öğretmenine yardımcı olmuşlar ve verilerin toplanması ile verilerin analizi boyutlarında çalışmışlardır. Araştırma bir ortaokulun anasınıfında öğrenim görmekte olan 25 çocuk (13 kız, 12 erkek) ile yürütülmüştür. Araştırmada kız olan çocuklar isimlerinin baş harfleri aynı olacak şekilde kız isimleriyle, erkek çocuklar da yine isimlerinin baş harfleri aynı olacak şekilde erkek isimleriyle kodlanmıştır.

Veri Toplama

Araştırmada veri toplama nitel araştırma yöntemlerinden görüşme ile gerçekleştirilmiş, çocukların çocuk haklarına ilişkin duygu, düşünce ve farkındalıklarını ortaya çıkarmak amacıyla 10 adet açık uçlu soruya yer verilmiştir. Araştırma soruları çocukların çocuk hakları ile ilgili bilgilerini, uygulamalarını ve algılarını belirlemeyebilmek amacıyla oluşturulmuştur. Sorular çocuk hakları alanında uzman birisi okul öncesi eğitimcisi, iki öğretim elemanına kontrol ettirilmiştir. İki çocukla yapılan pilot uygulamada soruların anlaşılırlığı gözden geçirilmiş ve son şekli verilmiştir.

Bilgiye Yönelik sorular

1. Sence kaç yaşına kadar çocuk kalacaksın?

2. Daha önce hiç çocuk hakkı diye bir şey duydun mu?

3. Sence çocuk hakkı ne demek?

4. Senin hakların neler?

Uygulamaya Yönelik Sorular

5. Okulda hangi haklarını kullanıyorsun?

6. Evde hangi haklarını kullanıyorsun?

Algılarına Yönelik sorular

7. Neden haklarımız var?

8. Haklarımız olmasa ne olur?

9. Bir başkası senin haklarını kullanmana izin vermese ne yapardın?

10. Nelerin senin haklarının olmasını isterdin?

Araştırma Süreci

Yapılan uygulamalarda çocuk haklarına yönelik olarak 4 haftalık oyun, drama, sanat ve Türkçe etkinlikleri bütünleştirilmiş etkinlik olarak planlanarak uygulanmıştır. Bu planlama yapılmadan önce çocuk hakları eğitimine yer veren ve çocuk haklarına yönelik etkinlikler içeren kaynaklar da incelenerek çocukların gelişim seviyesine uygun etkinlikler planlanmaya çalışılmıştır. Planlar hazırlandıktan sonra çalışma takvimi oluşturularak haftada bir yarım günlük eğitim akışı şeklinde dört hafta boyunca çocuk haklarına yönelik uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Her hafta bir önceki haftada uygulanan etkinliğin genel tekrarı yapılarak etkinliklere geçiş yapılmış ve ilerleme sağlanmıştır.

Uygulamalara başlamadan önce çocukların gelişimsel özellikleri temel alınarak çocuk hakları temasını içeren kaynak taraması yapılmış, tarama sonucunda genel çocuk haklarını ele alan Yapı Kredi Yayınlarının Çocuk Olmaya Hakkım Var, Tübitak Yayınlarından Arianna' nın Sihirli Kutusu ve Kaybolan Renkler kitapları seçilmiştir. Bu kitaplardan yola çıkarak deney grubuna uygulanmak üzere oyun, drama ve sanat etkinlikleriyle bütünleştirilmiş dört adet Türkçe etkinliği planlanmıştır. Bu planlama yapılmadan önce çocuk hakları eğitimine yer veren ve çocuk haklarına yönelik etkinlikler içeren kaynaklar da incelenerek deney grubunun gelişim seviyesine uygun etkinlikler planlanmaya çalışılmıştır. Planlar hazırlandıktan sonra çalışma takvimi oluşturularak haftada bir etkinlik olmak üzere dört hafta boyunca deney grubuyla çocuk haklarına yönelik uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Her hafta bir önceki haftada uygulanan etkinliğin genel tekrarı yapılarak etkinliklere geçiş yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Çocukların sorulara verdikleri cevaplar uygulayıcılar tarafından not edilip kaydedilmiştir. Elde edilen veriler betimsel analiz yoluyla incelenmiştir. Betimsel analiz araştırmada yer alan soruların temalar çerçevesinde organize edilerek sunulmasını sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Veriler çocuk hakları çerçevesinde oluşturulan araştırma sorularına ilişkin temalar çerçevesinde düzenlenmiştir. Veriler iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı kodlanmıştır. Görüş birliği olan durumlar belirlenmiş ve görüş ayrılığı olan durumlar gözden geçirilmiştir. Araştırmanın güvenirlik hesaplaması .90 olarak belirlenmiştir (Miles ve Huberman, 1994).

Verilerin analizinde çocukların çocuk haklarına yönelik bilgi, uygulama ve algıları belirlenmeye çalışılmış ve sorular bu dört ana tema çerçevesinde değerlendirilmiştir. Ön değerlendirme ve son değerlendirmeler karşılaştırmalı olarak verilerek çocukların görüşlerindeki farklılıklar gösterilmeye çalışılmıştır. Çocukların görüşleri farklı isimler verilerek belirtilmiştir.

Bulgular

Tablo 1. " Kaç Yaşına Kadar Çocuk Kalacaksın?" Sorusuna Yönelik Çocukların GörüşGörüşleri

Ön Değerlendirme	**Cevap sayısı**	**Son Değerlendirme**	**Çocuk Sayısı**
6	5	18	11
Bilmiyorum	5	10	6
0	1	4	1
7	1	5	1
2	3	11	2
3	1	2019' a kadar	1
5	6	6	1
100	1	15	1
17	1	20	1
14	1		
Toplam	**25**		**25**

Çocukların Çocuk Haklarına Yönelik Bilgilerini Belirlemek Amacıyla Sorulan Sorulara Yönelik Bulgular

Tablo 1' e göre, *'Kaç yaşına kadar çocuk kalacaksın?* sorusuna ön değerlendirmede 25 çocuğun 25'i de yanlış cevaplarken son değerlendirmede 25 çocuktan 11'i de olsa doğru yanıt vermiştir.

Tablo 2. "Daha Önce Hiç Çocuk Hakkı Diye Bir Şey Duydun Mu?" Sorusuna Yönelik Çocukların Görüşleri

Ön Değerlendirme	Cevap sayısı	Son Değerlendirme	Cevap sayısı
Duymadım	13	Duymadım	1
Duydum	12	Duydum	24
Toplam	**25**		**25**

Tablo 2'deki verilere bakılarak sorulan 'Daha önce hiç çocuk hakkı diye bir şey duydun mu?' sorusuna ön testte 13 çocuğun duymadım, 12 çocuğun duydum yanıtını verdiği son testte ise yalnızca 1 çocuğun duymadım cevabını vererek 24 çocuğun duydum cevabını verdiği görülmektedir. Ön testte duydum cevabını veren çocukların büyük bir kısmı annesinden, arkadaşından, öğretmeninden vs. duyduğunu ifade etmelerine rağmen son testte sizinle duydum şeklinde ifade etmişlerdir. Bu durum ön testte duydum şekilde cevap veren çocukların 'çocuk haklarının' içeriğinden haberdar olmadıklarını göstermektedir.

Tablo 3. "Sence Çocuk Hakkı Ne Demek?" Sorusuna Yönelik Çocukların Görüşleri

Ön Değerlendirme	Cevap sayısı	Son Değerlendirme	Cevap sayısı
Oyuncak ve oyun oynamak	*20*	Oyuncak ve oyun oynamak	16
		Okula gitmek	10
Dışarı çıkmak	*6*	Yemek yemek	9
Su içmek	*2*	Sevgi ve sevilmek	6
Şarkı söylemek	*2*	Su içmek	5
TV izlemek	*1*	Evimin olması	4
Bisiklet sürmek	*1*	Hastane ve ilaç	4
Yazı yazmak	*1*	Kıyafete sahip olmak	3
Uçağa binmek	*1*	Resim yapmak	2
Paylaşmak	*1*	Çalışmamak	2
Güzel demek	*1*	Mutluluk demek	2
Her şeyi yapabilmek	*1*	Süt içmek büyümek	1
Havuzda yüzmek	*1*	Polis olmak	1
Şemsiyeyi dışarıda kullanmak	*1*	Arkadaşımızı evimize çağırmak	1
		Sağlıklı olmak	
		Hediye etmek	1
		Adımızın olması	1
			1
Toplam	**39**	**Toplam**	**69**

Tablo 3'te "sence çocuk hakkı ne demek?' sorusuna çocuklardan ön değerlendirmede 39, son değerlendirmede 69 görüş elde edilmiştir. Ön değerlendirmede çocuklar *oyun ve oyuncak oynamak (f=20), dışarı çıkmak (f=6), şarkı söylemek (f=2) ve su içmek (f=2)* şeklinde görüş bildirirken, son değerlendirmede çocukların *oyuncak ve oyun oynamak (f=16),okula gitmek (f=10), yemek (f=9)* şeklinde görüşlerini bildirmişlerdir. Son değerlendirmede *çocuğun adının olması (f=1)* da bir hak olarak ifade edilmiştir.

Tablo 4. "Senin Hakların Neler?" Sorusuna Yönelik Çocukların Görüşleri

Ön Değerlendirme	**Cevap sayısı**	**Son Değerlendirme**	**Cevap sayısı**
Oyuncak ve oyun oynamak	*15*	Oyun oynamak	19
Bilmiyorum		Yemek	18
Dışarı çıkmak	*7*	Okula gitmek	11
TV izlemek	*4*	Su içmek	10
Denize gitmek	*2*	Kıyafetlerimin olması	6
Annem ile sevişmek	*1*	Hastaneye gitmek ilaç kullanmak	5
	1	Sevme ve sevilme	4
		Evimizin olması	3
		Hayvan beslemek	3
		Spor yapmak	1
		Annemin masal okuması	1
		Denize gitmek	1
		Ailem ile iyi geçinmek	1
		Yıldızlara bakmak	1
		Yatağımızın olması	1
	30		**87**

Tablo 4 incelendiğinde; "senin hakların neler? sorusuna çocuklardan ön testte 30 , son testte ise 87 görüş elde edilmiştir. Ön değerlendirmede çocuklar Oyuncak ve Oyun oynamak (f=15), Bilmiyorum(f=7), dışarı çıkmak(f=4), TV izlemek(f=2) şeklinde görüş bildirirken, son değerlendirmede çocukların oyun ve oyuncak oynamak (f=19), yemek(f=18), okula gitmek(f=11), su içmek(f=10), kıyafetlerinin olması(f=6), hastaneye gitmek e ilaç kullanmak (f=5), sevmek ve sevilmek(f=4), evimizin olması(f=3), yatağımın olması(f=3), hayvan beslemek(f=3) şeklinde görüş bildirmişlerdir. Ön değerlendirmede Erdem sorulan soruya *"Annemle sevişmek benim hakkım" olarak ifade ederken son testte ise bu cevabını "Ailemle iyi geçinmek, annemle oyun oynamak"* şeklinde değiştirmiştir. Kübra ise sorulan soruya ön test ve son testte de aynı cevabı vererek "Denize gitmek" in hakkı olduğunu ifade etmiştir. Ön testte Elif " *Hak ne demek ki?*" cevabını vermiştir. Hülya son testte *"Kıyafetlerimin olması ve annemin bana mavili pembeli ve simli elbise alması benim hakkım."* biçiminde görüşünü belirtmiştir. Efe ise son testte sorulan soruya " *okul gitmek hakkım*" cevabına "*Çünkü okul renk veriyor*." yorumunu getirmiştir.

Çocukların Çocuk Haklarının Uygulanmasına Yönelik Görüşlerine İlişkin Elde Edilen Bulgular

Tablo 5.” Okulda Hangi Haklarını Kullanıyorsun?” Sorusuna Yönelik Çocukların Görüşleri

Ön Değerlendirme	Cevap sayısı	Son Değerlendirme	Cevap sayısı
Oyun oynamak	20	Oyun oynamak	22
Resim ve boyama yapmak	11	Yemek yemek	16
TV izlemek		Su içmek	15
Ödev yapmak	4	Sevgi ve sevilmek	11
Uçağa binmek	3	Dışarı çıkmak	7
Bisiklete binmek	2	Kıyafetlerimizin olması	6
Su içmek	2	Etkinlik yapmak	5
Okula gitmek	2	İyi insan olmak	1
Denize gitmek	2	Ödev yapmak bizim hakkımız mı?	1
Oyuncak paylaşmak, güzel düşünmek	1	Yıldızlara bakmak	
Dışarı çıkmak	1	Soruları doğru bilmek	11
	1		
	49		**86**

Tablo 5 incelendiğinde deney grubuna sorulan “Okulda hangi haklarını kullanıyorsun?” sorusuna çocuklardan ön değerlendirmede 49, son değerlendirmede 86 görüş elde edilmiştir. Ön değerlendirmede çocuklar oyun oynamak (f=20), resim ve boyama yapmak (f=11), TV izlemek (f=4), ödev yapmak (f=3), uçağa binmek (f=2), bisiklete binmek (f=2), su içmek (f=2) ve okula gitmek (f=2) şeklinde görüş bildirmişlerdir. Hasan ön değerlendirmede okulda kullandığı hakkı “ *Oyuncaklarımı paylaşmak, çok güzel düşünmek, her şeyi paylaşmak, herkesle güzel düşünmek, uçağa binmek, motora binmek*” şeklinde ifade etmiştir. Fikret ise *“Öğretim hakkı*” şeklinde görüş bildirmiştir. Son değerlendirmede çocuklar oyun oynamak (f=22) , yemek yemek (f=16), su içmek (f=15), sevgi ve sevilmek (f=11), dışarı çıkmak (f=7), kıyafetlerimizin olması (f=6), etkinlik yapmak (f=5) şeklinde görüşlerini bildirmişlerdir. Son testte Özge “*Soruları doğru bilmek, ödev yapmak bizim hakkımız mı?*” şeklinde görüş bildirmiştir. Öykü “Oyun oynamak, yemek yemek, su içmek ve yıldızlara bakmak benim hakkım.” şeklinde cevap vermiştir.

Tablo 6. “Evde Hangi Haklarını Kullanıyorsun??” Sorusuna Yönelik Çocukların Görüşleri

Ön Değerlendirme	Cevap sayısı	Son Değerlendirme	Cevap sayısı
Oyun oynamak	19	Oyun oynamak	23
TV izlemek	5	Yemek yemek	21
Yemek	2	Evimiz ve ailem var	13
Resim ve boyamak yapmak	2	Okula gitmek	13
Okula gitmek	2	Sevgi ve sevilmek	11
Annem istediğim şeyi alıyor bu benim hakkım	1	Uyumak	11
		Kıyafetimizin olması	11
Annemin bana oje sürmesi	1	Su içmek	10
Babamla ders çalışmak			

	1	Doktora gitmek	9
		İş yapmama hakkım var	7
		Ağaçları kırmamak	
		Annemin ve babamın bir şey alması	4
		Her şeyi yapmak	
		Banyo yapmak	1
		Annemi dinlemek	1
		Çiçek koklamak	1
			1
	33		**138**

Tablo 6 incelendiğinde; "Evde hangi haklarını kullanıyorsun?" sorusuna çocuklardan ön değerlendirmede 33, son değerlendirmede 138 görüş elde edilmiştir. Ön değerlendirmede çocuklar oyun oynamak (f=19), TV izlemek (f=5), resim ve boyama yapmak (f=2), okula gitmek (f=2), yemek (f=2) şeklinde görüş bildirmişlerdir. Berrin "Annem istediğim şeyi alıyor bu benim hakkım." Hasan *" Babamla ders çalışmak."* , Mert *"Babam bize telefonunu veriyor, telefona oyun yüklemek hakkımı kullanıyorum. ",* Dilara ise "*Annemin bana oje sürmesi benim hakkım*." şeklinde görüş bildirmiştir. Son değerlendirmede çocuklar, oyun oynamak (f=23), yemek (f=21),), okula gitmek (f=13), kıyafetlerimizin olması (f=11), doktora gitmek (f=13), evimiz ve ailem var (f=11), uyumak (f=10), sevgi ve sevilmek (f=9), iş yapmama hakkı (f=7), annemin ve babamın bir şey alması (f=4) şeklinde görüşlerini bildirmişlerdir. Ufuk son değerlendirmede "Annem sağlıklı olabilmemiz için yemek yapar ve hastaneye götürür." , Aslı "Çizgi film izlemek, uyumak, kalkınca telefondan oyun oynamak, annemin güzel saçlar yapıp elbise giydirmesi, beni sevmesi.", Aytaç "Salonda değil yatakta yatmak.", Ezgi "Çiçek kokluyorum, oyun oynuyorum, banyo yapıyorum." , Hilal "Evde oyun oynamak, yemek yemek, odamda oyun oynamak, ders yapmak, okula gitmek, benim hakkım babam da bizim için çalışıyor." şeklinde görüşlerini bildirmişlerdir.

Çocukların Çocuk Haklarına Yönelik Algılarına İlişkin Bulgular

Tablo 7. "Neden Haklarımız Var ?" Sorusuna Yönelik Çocukların Görüşleri

Ön Değerlendirme	Cevap sayısı	Son Değerlendirme	Cevap sayısı
Bilmiyorum	10	Oyun oynamak için	14
Oyun oynamak için	8	Mutlu olmak için	13
Mutlu olmak için	3	Okula gidebilmek için	10
Canımız sıkılmasın diye	2	Yaşamak için	7
Ablamın masal okuması için	1	İyi güzel çocuk olmak için	3
Denize gitmek için		Haklarımız olmasa biz olmayız	2
	1	Haklarımız olmasa renklerimiz olmaz	2
		Yemek yiyemezsem açlıktan ölürüm	1
		Annem bana öğrettiği için	1
		İş yapmama hakkım	1
	25		**54**

Tablo 7 incelendiğinde "Neden haklarımız var?" sorusuna ön değerlendirmede 25, son değerlendirmede 54 görüş elde edilmiştir. Ön değerlendirmede çocuklar bilmiyorum (f=10), oyun oynamak için (f=8), mutlu olmak için (f=3), canımız sıkılmasın diye (f=2) şeklinde görüşlerini bildirmişlerdir. Kevser " Çünkü oyun oynayabilmek, denize gidip kumlarla oynayabilmek için." şeklinde cevap verirken Altan " Bisiklet alırsak cezalı oluruz onun yerine uçak alırız." Şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Ece " Ablam masal okumazdı." şeklinde cevap vermiştir. Son değerlendirmede ise çocuklar oyun oynamak için (f=14), mutlu olmak için (f=13), okula gidebilmek için (f=10), yaşamak için (f=7), iyi güzel çocuk olmak için (f=3), haklarımız olmasa renklerimiz olmaz (f=2), haklarımız olmasa biz olmayız (f=2) şeklinde görüşlerini bildirmişlerdir. Soner " Çünkü haklarımız olmasa hiçbir şey yapamayız. Oyun oynayabilmek için, neden bazen oyun oynamamıza izin vermiyorlar?" şeklinde görüş bildirmiştir. Pınar ve Sude " Haklarımız olmasa renklerimiz olmaz." şeklinde görüş bildirmişlerdir. Bu cevap ile çocukların Kaybolan Renkler kitabından etkilendikleri görülmektedir.

Tablo 8. "Haklarımız Olmasa Ne Olurdu?" Sorusuna Yönelik Çocukların Görüşleri

Ön Değerlendirme	**Cevap sayısı**	**Son Değerlendirme**	**Cevap sayısı**
Oyun oynayamazdık	10	Oyun oynayamazdık	20
Bilmiyorum	9	Mutsuz olurduk	12
Dışarı çıkamazdık	6	Dışarı çıkamazdık	11
Üzülürdük	5	Okul olmazdı, okula gidemezdik	9
Otururduk	1		
Soru soramazdık	1	Hasta olduğumuzda doktora gidemezdik	4
Arabaya binemezdik	1	Haklarımız olmasa biz olmayız	1
		İş yapamazdım	1
		Su içemezdim	1
		Denize gidemezdim	1
		TV izleyemezdim	1
		Arkadaşım olmazdı	1
	33		**62**

Tablo 8 incelendiğinde, "Haklarımız olmasa ne olurdu?" sorusuna ön değerlendirmede 33, son değerlendirmede ise 62 görüş elde edilmiştir. Ön değerlendirmede çocuklardan oyun oynayamazdık (f=10), bilmiyorum (f=9), dışarı çıkamazdık (f=6), üzülürdük (f=5) görüşleri elde edilmiştir. Kevser ön değerlendirmede "Denize gidemezdik." , Melih "Kollarımızı bağlayıp otururduk." şeklinde cevap vermişlerdir. Son değerlendirmede ise çocuklardan oyun oynayamazdık (f=20), mutsuz olurduk (f=12), dışarı çıkamazdık (f=11), okul olmazdı, okula gidemezdik (f=9), hasta olduğumuzda doktora gidemezdik (f=4) şeklinde görüşler elde edilmiştir. Gizem "İş yapamazdım, su içemezdim, annem TV izlememe izin vermezdi." şeklinde cevap vermiştir. Selen "Arkadaşım olmazdı, oyun oynayamazdım, doktora gidemezdik, ölürdük, ailemiz bizi özlerdi." şeklinde görüş bildirmiştir.

Tablo 9. "Bir Başkası Senin Haklarını Kullanmana İzin Vermeseydi Ne Yapardın?" Sorusuna Yönelik Çocukların Görüşleri

Ön Değerlendirme	Cevap sayısı	Son Değerlendirme	Cevap sayısı
Üzülürdüm	12	Aileme söylerdim	13
Anneme söylerdim	8	Polise söylerdim	11
Onunla oyun oynamazdım	7	Üzülürdüm	9
		Evden atardım	1
Bilmiyorum	5	Annemi özlerdim ağlardım	1
Evden atardım	1	Nazikçe neden izin vermiyorsunuz benim de yaşam hakkım var, derdim	1
Sinirlenirdim	1		
Kollarımı bağlayıp otururdum	1		
	35		**36**

Tablo 9 incelendiğinde " Bir başkası senin haklarını kullanmana izin vermeseydi ne yapardın?" sorusuna ön değerlendirmede 35, son değerlendirmede ise 36 görüş elde edilmiştir. Ön değerlendirmede çocuklar üzülürdüm (f=12), onunla oyun oynamazdım (f=7), anneme söylerdim (f=8), bilmiyorum (f=5) şeklinde görüşlerini bildirmişlerdir. Ön değerlendirmede Berrin "Kötü hissederdim. Neden izin vermiyorsun? Ben böyle şeyleri seviyorum sen de bir şeyleri seviyorsun. Ben bir şey demiyorum bana da izin ver derdim." şeklinde görüşünü bildirmiştir. Melih " Kollarımızı bağlayıp otururduk." şeklinde görüşünü bildirmiştir. Son değerlendirmede ise çocuklardan aileme söylerdim (f=13), polise söylerdim (f=11), üzülürdüm (f=9) şeklinde görüşler elde edilmiştir. Son testte Melih "Kollarımı bağlayıp otururdum, doktora söylerdim." şeklinde cevap verirken Ali " Nazikçe neden izin vermiyorsunuz benim de yaşam hayatım var derdim." şeklinde cevap vermişlerdir.

Tablo 10. "Nelerin Senin Hakkın Olmasını İsterdin?" Sorusuna Yönelik Çocukların Görüşleri

Ön Değerlendirme	Cevap sayısı	Son Değerlendirme	Cevap sayısı
Oyun ve oyuncak	16	Oyun ve oyuncak oynamak	18
Dışarı çıkmak	4	Mavi giyinmek	
Hayvan sahibi olmak	3	Renklerim olsun	4
Annemin bana hikaye okuması	1	Benim haklarım var başka hak istemiyorum	3
Sonsuza kadar denize girmek	1	Annemle elbise bakmak	2
Meslek sahibi olmak		İstediğim oyuncağı almak	2
Arabalarımın çöpe atılmaması	1	Babamın yaptığı bir şey yapmak	
Benim canım ders istemiyor	1	Akıllı olmak uğur böceklere bakmak	2
	1	Oyuncaklarımızı dolaba koymak	1
		Arkadaşımı evimize çağırmak	1
		Her şeyi yapabilmek	1
			1
			1
28			**37**

Tablo 10 incelendiğinde; "Nelerin senin hakkın olmasını isterdin?" sorusuna yönelik olarak ön değerlendirmede 28, son değerlendirmede 36 görüş elde edilmiştir. Ön değerlendirmede çocuklar oyun ve oyuncak (f=16), dışarı çıkmak (f=4), hayvan sahibi olmak (f=3) şeklinde görüş bildirmişlerdir. Derya "Oyuncaklarımla oynamak. Benim canım ders istemiyor." şeklinde cevap vermişken Kevser ise "Sonsuza kadar denize girmek hakkı." şeklinde görüş bildirmiştir. Ozan " İstediğim oyuncağı almak, babamla dışarı çıkıp oyun oynamak." şeklinde cevap vermiştir. Son değerlendirmede çocuklar oyun ve oyuncak (f=20), mavi giymek (f=4), renklerim olsun (f=3), benim haklarım var başka hak istemiyorum (f=2), annemle elbise bakmak (f=2) şeklinde görüşler bildirmişlerdir. Son değerlendirmede Füsun "Oyuncaklarımla oynamak, annemi sevmek, annemden Barbie istemek." şeklinde görüşünü bildirmiştir. Yiğit Alp, "*babamın yaptığı bir şeyi yapmak.*" şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışma çocukların çocuk haklarına ilişkin görüşlerinde bütünleştirilmiş etkinlikler yoluyla planlanan ve uygulanan eğitsel faaliyetlerin etkili olup olmadığını belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu araştırmaya çocukların çocuk haklarına yönelik net görüşlerinin olmadığı görüşünden yola çıkılarak başlanmıştır. Bu kapsamda çocuk haklarını Okul Öncesi Eğitim Programında yer alan kazanım göstergeler de göz önünde bulundurarak Türkçe dil ile bütünleştirilmiş drama, sanat, oyun etkinlikleri uyguladığında çocukların görüşlerinde ve farkındalıklarında değişim olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Nitekim Hassi ve diğ. (2015) çocuklara

çocuk haklarının en iyi hikaye, drama, oyun, resim gibi yöntemlerle öğretilebileceğini ifade etmektedirler. Araştırma sonucunda çocuk haklarına yönelik verilen eğitimin sonucunda uygulanan eğitimin çocukların çocuk haklarına yönelik görüşlerinde farklılığı sağladığı gözlemlenmiştir. Çocukların başlangıçta hak kavramına ilişkin bilgi, uygulama ve algı düzeylerinin oldukça düşük olduğu belirlenmiştir. Genel olarak oyun oynamayı ve oyuncaklara sahip olmayı hak olarak ifade eden çocukların uygulamanın sonucunda temel haklarının farkında olup sorulan sorulara daha bilinçli cevaplar verdiği söylenebilir. Nitekim Washington (2010) da aile katılımlı olarak uyguladığı çocuk hakları eğitiminin anne-babaların düşüncelerinde değişime yol açtığını ve çocuklarının da çocuk haklarına yönelik farkındalıklarının oluştuğunu belirlemiştir. Kent Kükürtçü (2019) de çocuklara verilen çocuk hakları ve demokrasi eğitiminin çocukların demokratik davranışlarını olumlu yönde etkilediğini belirlemiştir. Yine farklı eğitim kademelerinde çocuk haklarına yönelik verilen eğitimlerin çocukların bilgi ve farkındalıklarını arttırdığını göstermektedir (Covell & Howe, 2001;Öztürk, Eren & Toçu, 2019; Torun & Duran, 2014;Uçuş, 2013; Uçuş & Dedeoğlu, 2016).Çocuklara, haklarının gelişim seviyelerine ve ihtiyaçlarına uygun etkinlikler düzenlemek ve etkinlik esnasında katılımını sağlamak çocukların haklarını özümsemelerine ve farkındalık düzeylerinin artmasına neden olmaktadır. Çocuk haklarına ilişkin yapılan eğitimin çocukların, haklarına ilişkin bilinçlenmesinde etkili olduğu ve çocuk hakları eğitiminin çocukların ilgisini çektiği yorumu yapılabilir araştırmanın sonuçlarına dayanarak, okulöncesi dönemde çocuk hakları eğitiminin çocukların düzeyine uygun kazanım ve göstergeler göz önünde bulundurularak bütünleştirilmişi etkinlikler yoluyla gerçekleştirilebileceği söylenebilir.

Çocukların çocuk haklarına yönelik bilgi düzeylerini ve bu bilgilerdeki değişimi belirlemeye yönelik olarak sorulan kaç yaşına kadar çocuk kalacakları sorusuna yönelik olarak bilgi düzeylerinde artış oluştuğu söylenebilir. Durualp ve Kadan (2017)'in çocukların kendi hakları konusunda ne derece bilgili olduklarını belirlemek amacıyla yaptıkları araştırmada araştırmaya alınan 10-11 yaşındaki çocukların yarısının çocuğun tanımına yönelik çocuk hakları sözleşmesinin birinci maddesinden haberdar oldukları bulgusu saptanmıştır. Yapılan bu araştırmada ise ön değerlendirmede çocukların hiçbirinin çocuk hakları sözleşmesinin birinci maddesinde yer alan " Bu sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, onsekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır." ifadesinden haberdar olmadıkları bulgusu saptanmıştır. Çocukların yaşları göz önünde bulundurulduğunda bu farklılık anlaşılabilir olarak görülse de, okul öncesi dönemde çocuklara farklı etkinlikler yoluyla çocuk haklarına yönelik bilgi de verilebileceği söylenebilir. Çocukların hepsinin bu bilgiyi bilmemelerinin nedeninin, daha çok ezberlenmesi gereken ya da dikkat edilmesi gereken bir bilgi olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. *"Daha önce hiç çocuk hakkı diye bir şey duydunuz mu?"* sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde; çocukların son değerlendirmede neredeyse tamamının çocuk hakları fikrine sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca ön değerlendirmede "*duydum"* cevabını veren çocukların başlangıçta anne, baba ve arkadaşlarından duyduklarını ifade ederken son değerlendirmede bu çocukların tamamının cevaplarını öğretmenlerinden duyduklarını ifade ettikleri görülmüştür. Bu durum çocuklarının çocuk hakları kavramı ve bu kavramın içeriğinden başlangıçta bilgi sahibi olmamalarından kaynaklandığı yorumu yapılabilir. Verilen eğitim sonucunda çocukların fikirlerinin değişerek bilgi düzeylerinde artış gerçekleştiği gözlemlenmiştir.

Bilgi düzeylerini belirlemeye yönelik olarak hazırlanan "Sence çocuk hakkı ne demek?" sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde; çocukların başlangıçta genel olarak çocuk hakkı kavramı hakkında fikirlerinin olmadığı; çocukların ilgi, istek ve sorumluluk olarak gördükleri kavramları hak olarak ifade ettikleri söylenebilir. Bununla birlikte dört haftanın sonunda çocukların uygulanan eğitimle birlikte çocuk haklarına yönelik olarak günlük yaşamdaki haklarını daha iyi ifade edebildikleri söylenebilmektedir. Ayrıca çocukların soruya verdikleri cevaplar bilinçli olarak çeşitlenmiş ve ifade ettikleri kavramların çocuk haklarıyla daha da ilişkilendirildiği söylenebilir.

Bilgi düzeylerini belirlemeye yönelik hazırlanan "Senin hakların neler?" sorusuna son değerlendirmede çocukların tümünde çocuk haklarına dair kavram içeren cevaplara rastlanmasa da, çocukların çoğunluğunun bilinçli bir şekilde yaşama ve gelişme haklarından oyun, okula gitme, yemek, sağlık ve giyinme gibi kavramlara yönelik cevaplar verdikleri söylenebilir. Ayrıca çocukların başlangıçta ifade ettikleri görüş sayısında bir artış, içeriğinde de gelişme olduğu görülmektedir. Bu bulgular çocuk hakları kavramının düşünülenin aksine çocuklar için soyut bir kavram olmadığı, çocukların gelişim seviyelerine ve yaşlarına uygun somutlaştırılarak hazırlanmış etkinlik içerikleriyle bu hakları öğrenebilecekleri yorumu yapılabilir. Nitekim bu çalışma dört hafta ve haftada bir gün gibi kısa sürede uygulanmıştır. Daha kapsamlı uygulanacak çalışmalarda tüm çocukların bu bilgiyi edinebilecekleri düşünülmektedir.

Çocukların hakların uygulanmasına yönelik olarak görüşleri incelendiğinde; okuldaki haklarını kurumda yaptıkları etkinlikler, sınıf içerisinde yer alan materyal ve sınıfta belirlenen kurallar doğrultusunda bildirdikleri saptanmıştır. Bununla birlikte son değerlendirmede ön değerlendirmeye oranla görüş sayısında artış gözlenmiştir. Çocukların ön değerlendirmeye kıyasla son değerlendirmede su içme, yemek yemek, sevgi ve kıyafetinin olmasını okulda kullandıkları haklar olarak ifade ettikleri görülmektedir. Uygulanan eğitim sonucunda çocukların son değerlendirmede çocuk haklarına ilişkin olumlu yönde görüşler bildirdikleri söylenebilir.

Çocukların hakların uygulanmasına yönelik görüşlerini belirlemek için sorulan "Evde hangi haklarını kullanıyorsun?" sorusuna ön değerlendirmede verdikleri cevaplara bakılarak çocukların evdeki haklarını anne ve babalarından talep ettikleri şeyler ve sevdikleri ev içi faaliyetler olarak gördükleri, haklarına ilişkin farkındalıklarının olmadığı oyun oynama hakkını bilinçsizce odaklanarak dile getirdikleri görülmektedir. Çocukların uygulanan etkinliklerle birlikte ön ve son değerlendirmelerine verdikleri cevaplar arasında görüş sayısında ciddi bir artış gözlenerek çocukların temel haklara dair kavramları hak olarak dile getirdikleri söylenebilmektedir. Başlangıçta yalnızca oyun, okula gitmek ve yemek yeme haklarını belirtirken son değerlendirmede bu kavramları dile getiren çocuk sayısı artmış, ek olarak çalışmamak, doktora gitmek, kıyafetini olması, ev ve ailenin oluşu ve sevgi ve sevilme kavramları hak olarak ifade edilmiştir. Fazlıoğlu'nun (2007) çalışmasında çocuk haklarının evde ve okulda var olma seviyesinin önem derecesinden düşük olduğu, okuldaki varlık düzeyinin de evdeki varlık düzeyinden genel olarak daha düşük olduğu belirlenmiştir. Yine Çetinkaya (1998)'nın yaptığı araştırmada ev ve okul ortamında tüm hakların önemli görüldüğü ancak önemli görülen bu hakların ev ve okul ortamlarında istenen düzeyde varlık göstermediği bulgusuna erişilmiştir.

Çocukların çocuk haklarına yönelik algılarının belirlenmeye çalışıldığı "Neden haklarımız var? " sorusuna çocuklar haklarının olma sebebini genel olarak oyun oynayarak mutlu olmaya dayandırmışlardır. Çocukların başlangıçta hak kavramının gerekliliğine dair bilgi sahibi olmadıkları, uygulanan dört haftalık eğitim sonucunda çocukların ön değerlendirmede verdikleri bilmiyorum cevabının son değerlendirmede hiçbir çocuk tarafından verilmeyerek, çocukların hak kavramının gerekliliğine dair farkındalık geliştirdikleri ve algılarında değişim olduğu söylenebilir.

Çocukların çocuk haklarına yönelik algılarının belirlenmeye çalışıldığı *"Haklarımız olmasa ne olurdu?"* sorusuna çocukların ön değerlendirmede ve son değerlendirmede aynı sayıda görüşte bulundukları ve cevapların da niteliksel olarak birbirine benzediği saptanmıştır. Çocuklar haklarının olmaması durumda üzülecekleri, kötü şeyler olacağı gibi yorumlar dile getirmişlerdir. Ön değerlendirmede daha fazla çocuk oyun oynayamazdık görüşünü dile getirirken, son değerlendirmede temel haklara ilişkin kavramlardan yola çıkarak daha farklı fikirlerin dile getirildiği söylenebilir. Ön değerlendirmede çocukların verdiği oyun oynayamazdık cevabının son testte iki katına çıktığı saptanmıştır. "Bir başkası senin haklarını kullanmana izin vermeseydi ne yapardın?" sorusuna çocukların verdikleri yanıtlardan yola çıkarak konu hakkında herhangi bir bilgiye sahip olmadıkları söylenebilir. Ön ve son değerlendirmeler karşılaştırıldığında, dört haftalık eğitim sonucunda çocukların tümünde olmasa da önemli bir kısmında haklarının kullanımına müdahale edildiğinde neler yapabileceklerine dair farkındalıklarının artış gösterdiği söylenebilir. "Nelerin senin hakkın olmasını isterdin?" sorusuna çocukların ön değerlendirmede kendi ilgi ve istekleri doğrultusunda yanıtlar verdikleri, son değerlendirmede ise bazı çocukların uygulanan eğitimden etkilenerek etkinlikler içerisinde dikkatlerini çeken kavramlarla ilgili hak isteklerinde bulundukları söylenebilir.

Bu araştırma sonucunda çocukların okuldaki ve evdeki haklarını genel olarak yaşama ve gelişme hakkı çerçevesinde değerlendirdikleri söylenebilir. Baydar ve Yazıcı (2015) da yaptıkları araştırmada çocukların büyük oranda resimlerinde gelişme ve yaşama hakkına yer verdiklerini belirlemişlerdir. Uygulanan eğitim içerisinde tüm haklar üzerinde durulmaya çalışılmıştır. Ancak eğitimin dört haftayla sınırlı olması istenen düzeyde gerçekleştirilememesini de beraberinde getirmiştir. Bu çalışma görüşme yoluyla gerçekleştirilmiştir. Değerlendirmenin gözlem, resim tekniği gibi farklı veri toplama yöntemleri ile de desteklenmesinin daha derinlemesine sonuç almak için önemli olduğu düşünülmektedir.

Sonuç olarak çocukların başlangıçta hak kavramına ilişkin bilgi ve bilinç düzeylerinin oldukça düşük olduğu, genel olarak oyun oynamanın ve oyuncaklara sahip olmayı hak olarak ifade eden çocukların uygulamanın sonucunda temel haklarının farkında olup sorulan sorulara daha bilinçli cevaplar verdiği söylenebilir. Çocukların gelişim seviyelerine ve ihtiyaçlarına uygun etkinlikler düzenlemek ve etkinlik esnasında katılımını sağlamak, çocukların haklarını özümsemelerine ve farkındalık düzeylerinin artmasına neden olmaktadır. Çocuk haklarına ilişkin yapılan dört haftalık eğitimin çocukların, haklarına ilişkin bilgi ve uygulamaları fark etmelerinde etkili olduğu şeklinde yorumlanabilir. Araştırmanın sonuçlarına dayanarak, okulöncesi dönemde

çocuk hakları eğitiminin çocukların düzeyine uygun çeşitli etkinlikler yoluyla gerçekleştirilebileceği söylenebilir. Bu etkinlerin aile katılımını da içerecek şekilde planlanmasının kalıcılığı sağlamak açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Kaynakça

Akyüz, E. (2015). *Ulusal ve uluslararası hukukta çocuk haklarının ve güvenliğinin korunması.* Ankara: Milli Eğitim Basım Evi.

Asimaki, A., Koustourakis, G. S., Lagiou, A., & Berdeni, N. (2018). A sociological approach to the rights of children in Greek primary education. *Multidisciplinary Journal of Educational Research, 8*(3), 309-337.

Baydar I.Y. & Yazıcı E. (2015). 60-72 aylık çocukların çocuk haklarına ilişkin algılarının resim yoluyla incelenmesi. *Uluslararası Aile Çocuk ve Eğitim Dergisi,* (5), 1-19.

Correia, N., Camilo, C., Aguiar, C., & Amaro, F. (2019). Children's right to participate in early childhood education settings: A systematic review. *Children and Youth Services Review*, *100*, 76-88.

Covell, K., & Howe, R. B. (2001). Moral education through the 3 Rs: Rights, respect and responsibility. *Journal of moral education*, *30*(1), 29-41.

Çetinkaya, N. (1998). *Öğretmenlerin ve öğrencilerin çocuk haklarına bakışının değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Dinç, B. (2015). Okulöncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların ebeveynleri çocuk hakları eğitimi konusundaki görüşleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi- Journal of Qualitative Research in Education, 3*(1), 7–25

Durualp, E., Kadan, G., & Durualp, E. (2017). Çocukların gözüyle çocuk hakları. *Cankiri Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitusu Dergisi*, *8*(2), 29-54.

Ersoy, A. F. (2012). Vatandaşlık eğitiminde ihmal edilen bir alan: evde ve okulda çocuk haklarının eğitimi. *International Online Journal of Educational Sciences*, *4*(2), 359-376.

Fazlıoğlu, Z. (2007). *Çocuk hakları sözleşmesi'nde yer alan "çocuk hakları" konusunda öğretmenlerin ve yöneticilerin bilinç düzeyleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Flowers, N. (2010). Pusulacık *çocuklar için insan hakları eğitimi kılavuzu* Çulhaoğlu M. (Çev) İstanbul: Bilgi İletişim Grubu Yayıncılık.

Gürgür, H. (2017). Eylem araştırması. *Eğitimde nitel araştırma desenleri* içinde (Ed. A. Saban ve A. Ersoy), Ankara: Anı Yayıncılık, 32-80

Hassi, M. L., Niemelä, H., Paloniemi, A., Piekkari, J., & Wolde, K. (2015). Drama in child rights education-Developing a pedagogical model. *The European Journal of Social & Behavioural Sciences, 14*(3), 1902-1914.

Howe, R. B. & Covell, K. (2005). *Empowering children: Children's rights education as a pathway to citizenship*. London: University of Toronto Press.

Howe R. B., & Covell, K. (2010). Miseducating children about their rights. *Education, Citizenship and Social Justice, 5*(2) 91–102.

Karaman-Kepenekçi, Y. (2003). Demokratik okul. *Eğitim Araştırmaları,* 11, 44-53.

Kent Kükürtcü, S. (2019). *Çocuk hakları ve demokrasi eğitiminin çocukların demokratik davranışlarına etkisi.* Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara.

Kozikoğlu, İ. (2018). Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk hakları ve çocuk katılım hakkına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education*, *7*(4), 408-427.

Lundy, L., & O'Lynn, P. (2018). The Education Rights of Children. *International Human Rights of Children*, 1-19.

Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Sage.

Neslitürk, S. ve Ersoy, F. (2007). Okulöncesi öğretmen adaylarının çocuk haklarının öğretimine yönelik görüşleri. *Eğitimde Kuram ve Uygulama. 3*(2), 245-257.

Öztürk, A., Eren,M. & Topçu, B. (2019). Effective children's rights education in turkey from the perspective of classroom teachers: problems and suggestions. *Kastamonu Education Journal*, *27*(5), 2221-2232.

Sadıkoğlu, İ. &Topsakal, C. (2017) Okul öncesi eğitimde çocuk hakları eğitimi çalışmalarına genel bir bakış. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3*(6), 219-244.

Shumba, A. (2003). Children's rights in schools: what do teachers know?. *Child Abuse Review: Journal of the British Association for the Study and Prevention of Child Abuse and Neglect*, *12*(4), 251-260.

Torun, F., & Duran, H. (2011). Çocuk hakları öğretiminde oyun yönteminin başarıya, kalıcılığa ve tutuma etkisi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (16), 418-448.

Turupcu, A. & Gültekin Akduman, G. (2009). Okul öncesi eğitim ve çocuk hakları (12. Bölüm). G. Uyanık Balat (ed.) *Okul öncesi eğitime giriş* (s. 235-251) . Ankara: Nobel.

Uçuş, Ş. (2013). *Çocuk hakları eğitimi programının hazırlanması ve değerlendirilmesi.* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Uçuş, Ş., & Dedeoğlu, H. (2016). Preparation and evaluation of children's rights education curriculum: an action research regarding on protection rights module. *International Journal of Progressive Education*, *12*(3), 91-109.

Uçuş, Ş., & Şahin, A. E. (2012). Çocuk hakları sözleşmesine yönelik öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin görüşleri. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, *3* (1), 25-41

Washington, F. (2010). 5-6 yaş grubu çocuklarına uygulanan aile katılımlı çocuk hakları eğitimi programının etkililiğinin incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Yıldırım Doğru, S. (2014). Yasal düzenlemeler. *Çocuk hakları ve koruma aile refahı ve koruma.* 2. Baskı. Ankara: Eğiten Kitap.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2006). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seckin Yayınları.